

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Jakub Pitra

Trestní odpovědnost právnických osob

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Lukáš Bohuslav, Ph.D.

Katedra: Katedra trestního práva

Datum vypracování práce: 17. 05. 2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval/a samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 120 192 znaků včetně mezer.

diplomant

V Praze dne 17.05.2024

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat panu docentovi JUDr. Lukáši Bohuslavovi Ph.D. za jeho vedení této práce, velmi vřelý přístup a všechny přínosné odborné rady. Dále bych chtěl poděkovat všem z mého okolí, kteří mě při psaní diplomové práce a po dobu celého studia podporovali.

Obsah

Úvod	1
1. Zavedení trestní odpovědnosti v českém právním řádu	4
1.1. Argumenty pro a proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob	4
1.1.1. Mezinárodní závazky.....	5
1.1.2. Argumenty proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob	6
1.2. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob č. 418/2011 Sb. a řízení proti nim	8
1.2.1. Novelizace ZTOPO	8
1.2.2. Novela 183/2016 Sb.	9
1.2.3. Fikce neodsouzení právnické osoby	10
1.3. Účel zákona	10
2. Trestní odpovědnost právnických osob, koncepce	13
2.1. Pravá a nepravá trestní odpovědnost	13
2.1.1. Pravá odpovědnost.....	14
2.1.2. Nepravá trestní odpovědnost	15
2.1.3. Jiné formy řešení protiprávní činnosti u právnických osob.....	15
2.2. Odvozená a původní trestní odpovědnost.....	16
2.3. Trestní odpovědnost souběžná a nezávislá.....	17
3. Přičitatelnost trestní odpovědnosti v ZTOPO	19
3.1. Obecně k přičitatelnosti	19
3.1.1. Zvláštní subjektivní odpovědnost.....	20
3.2. Předpoklady spáchání trestného činu právnickou osobou.....	21
3.2.1. Protiprávní čin	21
3.2.2. Spáchání trestného činu v zájmu právnické osoby nebo v rámci její činnosti	22
3.2.3. Osoby jednající za právnickou osobu.....	23
3.2.3.1. Osoby ve vedoucím postavení.....	25
3.2.3.2. Osoby vykonávající řídicí nebo kontrolní činnost ve vedoucím postavení	26
3.2.3.3. Rozhodující vliv	27
3.2.3.4. Zaměstnanci a osoby v obdobném postavení	28
3.3. Možnost právnické osoby vyvinut se z trestní odpovědnosti.....	29
3.3.1. Praktická i teoretická problematika úpravy § 8 odst. 5 ZTOPO	30
4. Přejetí trestní odpovědnosti na právního nástupce	33
4.1. Objektivní důvody přejetí trestní odpovědnosti.....	35
4.1.1. Právní nástupnictví se zánikem původní právnické osoby	37
4.1.2. Ostatní případy přejetí.....	38
4.2. (Ne)ukládání sankcí právním nástupcům	38
4.2.1. Ustanovení § 10 odst. 2 ZTOPO	39
4.2.2. Teoretické možnosti nepřičtení trestní odpovědnosti právního nástupce.....	40
4.2.3. Souhrnný a úhrnný trest u právního nástupce	42
5. Aktuální procesní a hmotněprávní problematika úpravy přejetí trestní odpovědnosti na právního nástupce	43
5.1. Problematika přejetí u singulárního právního nástupnictví	43
5.2. Absence procesní úpravy přejetí trestní odpovědnosti	46
5.3. Aplikace nedostatků úpravy přejetí trestní odpovědnosti v aktuální judikatuře	48
Závěr	54
Seznam zkratk	56
Seznam použitých zdrojů	57

Abstrakt.....	60
Abstract	61

Úvod

V současné společnosti hrají právnické osoby čím dál větší roli. Čím je jejich dopad větší, tím více je společnost ohrožena případnou trestnou činností takového subjektu. S postupným rozvojem právnických osob vzniká zároveň poptávka na ochranu před zneužitím jejich vlivu. V českém prostředí dochází k ochraně společnosti před protiprávní činností právnických osob formou trestní odpovědnosti.

Od roku 2012 je součástí našeho právního řádu zákon č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále jen „ZTOPO“), který po vzoru mnoha států kontinentální Evropy zavádí principy sankcionování právnických osob skrze instituty trestního práva hmotného a procesního.

Zákon je však od samého začátku doprovázen četnou kritikou z řad odborné obce, politiků i dotčených právnických osob. Jako relativně mladému oboru trestního práva se trestní odpovědnosti právnických osob ještě nepodařilo plně začlenit do právního systému a bohužel je třeba konstatovat, že trpí řadou koncepčních nedostatků, nekonkrétních nových pojmů či dokonce výskytem mezer v úpravě.

Právnická osoba je uměle vytvořeným útvarem, nejedná sama za sebe, ale prostřednictvím někoho, fyzické osoby. Její jednání musí být tudíž dovozeno neboli „přičteno“, skrze jednání osoby ji zastupující. Trestní právo však doposud nic takového neznalo, veškerá trestní odpovědnost, všechny jeho základní principy, procesní postupy i samotná konstrukce trestných činů byla historicky uzpůsobena pro osoby fyzické. Před samotným zavedením trestní odpovědnosti tak musel zákonodárce vytvořit zcela nový koncept a efektivně jej zasadit do již funkčního systému. To se zákonodárci zprvu nepovedlo dostatečně efektivně, proto také ZTOPO během svých dvanácti let účinnosti prochází mnohými koncepčními změnami, a to i dost zásadními. Institut trestní odpovědnosti však stále není v českém právním řádu dostatečně ukotvený a s jeho postupně rostoucím uplatněním v praxi nalézáme řadu nesrovnalostí.

Zejména úprava právního nástupnictví v současné podobě je považována za velmi problematickou a spornou, a proto se jí v diplomové práci věnuji nejpodrobněji a za pomoci vyvíjející se judikatury upozorňuji na její nedokonalou úpravu. Bližší zaměření práce na přechod trestní odpovědnosti na právní nástupce

jsem zvolil po dohodě s vedoucím práce, kdy jsme se společně shodli, že trestní odpovědnost právnických osob je velmi obsáhlé téma a problematika jejího přechodu na právního nástupce je jeho významnou součástí, jež si zaslouží podrobné přezkoumání.

Cílem této práce je popsat základní konstrukci institutu trestní odpovědnosti právnických osob tak, jak je upravena v ZTOPO, analyzovat principy, kterými dochází k přičtení trestní odpovědnosti právnickým osobám skrze protiprávní jednání jejich zástupců, a v neposlední řadě se blíže zaměřit na hmotněprávní i procesněprávní úpravu díkce přechodu trestní odpovědnosti na právního nástupce právnické osoby a upozornit na nedostatky plynoucí ze současné zákonné úpravy.

Diplomová práce se dělí na pět částí. První částí je krátký historický vstup o zavedení trestní odpovědnosti právnických osob do našeho právního řádu a vývoji zákona až do současné podoby. V práci shrnuji základní argumenty vedoucí k zavedení možnosti trestat právnické osoby s důrazem na členství ČR v mezinárodních organizacích. Dále uvádí výčet novel se zaměřením na nejzásadnější prvky, které byly v ZTOPO změněny či nově zavedeny a vysvětluje účel zákona.

V druhé části práce se věnuji samotné koncepci trestní odpovědnosti. K sankcionování právnických osob dochází v ČR na základě trestní odpovědnosti pravé, odvozené, souběžně nezávislé a subjektivní. Zde se zaměřuji na jednotlivé prvky a argumenty, které zákonodárce využil namísto odlišných teoretických koncepcí, které jsou užívány napříč některými dalšími státy.

Třetí část pojednává o samém jádru trestní odpovědnosti právnických osob, přičitatelnosti protiprávního jednání právnických osob. S přičitatelností úzce souvisí další předpoklady vzniku trestní odpovědnosti, jimž se kapitola také věnuje. Důraz je následně kladen na dikci § 8 odst. 5. ZTOPO, možnosti „zproštění se“ trestní odpovědnosti, kde se zabývám její problematickou konstrukcí.

V části čtvrté a páté se věnuji tématu přechodu trestní odpovědnosti právnických na jejího právního nástupce dle § 10 ZTOPO. Kapitola čtvrtá podrobně rozebírá teorii přechodu trestní odpovědnosti a podává rozbor nedostatků úpravu.

Kapitola pátá si klade za cíl analyzovat možnost použití přechodu trestní odpovědnosti na tzv. singulárního právního nástupce. Vzhledem k nejasné či chybné úpravě hmotněprávní i procesněprávní úpravy singulárního přechodu trestní odpovědnosti se danou úpravu chystám podrobit konstruktivní kritice. Na

závěr použiji aktuální případ z judikatury, na kterém poukážu na vybrané nedostatky úpravy, které by měly vést k zamyšlení nad funkčností § 10 ZTOPO v praxi.

1. Zavedení trestní odpovědnosti v českém právním řádu

Požadavek na zavedení trestní odpovědnosti se v České republice objevoval už od konce minulého století. Komise, jež se měla touto problematikou zabývat nejdříve musela vyřešit, jakou cestou se v rámci trestání právnických osob vydat. Zda zvolit model trestněprávní odpovědnosti, jež bude součástí tehdy připravované rekodifikace hmotného práva, anebo zda zvolit cestu správního trestání. Pokud by český zákonodárce zvolil cestu sankcionování právnických osob prostřednictvím správního práva, jakou má například sousední Německo, muselo by v rámci správního soudnictví dojít ke značným reformám. Nejen proto se Česká republika vydala směrem trestněprávní úpravy.

Následně bylo třeba rozhodnout o formě, jakou trestní odpovědnost do právního řádu zavést. Některé země upravují odpovědnost právnické osoby v trestních kodexech, jiné zase mají úpravu ve vlastním zákoně. O současné podobě nepřímo rozhodli autoři zákona 40/2009 Sb., trestního zákoníku. Zákonodárce totiž v důvodové zprávě píše, že trestní zákoník s úpravou odpovědnosti právnických osob nepočítá.¹ Roku 2011 vydává tudíž Česká republika zákon č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

1.1. Argumenty pro a proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob

Nejen vzhledem k rozvoji moderní společnosti a globalizaci ekonomiky postupně narůstal čím dál větší požadavek na přijetí určité formy úpravy sankcionování právnických osob², současně s ním řada dalších argumentů, která dopomohla k zavedení úpravy trestní odpovědnosti právnických osob do českého právního řád. Zároveň naopak již před vznikem úpravy vznikalo několik argumentů proti, úpravu či celou koncepci kritizující. V této kapitole a následujících subkapitolách je uvedeno několik argumentů nejdříve pro, a následně proti úpravě trestní odpovědnosti právnických osob.

Nejzávažnějším důvodem je vznik nových, pro společnost nebezpečných aktivit vyplývajících z činnosti právnických osob, jejichž závažnost vyžaduje vyšší pozornosti. Proti takovým aktivitám je třeba zakročit pomocí dostatečně účinných

---

¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník.

² JELÍNEK, Jirí. *Trestní odpovědnost právnických osob v České republice: problémy a perspektivy*. Praha: Leges, 2019, s. 47. ISBN 978-80-7502-351-3.

sankcí, jež udrží stabilní společenskou situaci.³ Je tedy nepochybné, že muselo u právnických osob dojít k určité formě úpravy jejich sankcionování. K tomu, proč máme úpravu prostřednictvím trestního práva, se blíže věnuje kapitola 2.

S předchozím důvodem souvisí faktor, že s novými škodlivými aktivitami narůstá role samotné právnické osoby. Protiprávní činností mohou pachatelé získat značný majetkový prospěch, který plyne nejenom osobám fyzickým, ale i právnickým, a to dokonce ještě ve vyšší míře. Jeví se proto nelogické, proč by za takovou činnost neměla být trestně stíhána a následně potrestána současně osoba právnická, když lze stíhat fyzickou osobu, již plyne celkový prospěch nižší.

Je také potřeba namítat, že ne vždy lze dovodit individuální trestní odpovědnost v podobě konkrétní fyzické osoby. Právnické osoby, zejména velké (často sdružené) obchodní korporace, mají zpravidla velmi složitou organizační strukturu, a i na nejvyšších místech je jejich rozhodovací činnost vykonávána kolektivními orgány, což orgánům činným v trestním řízení (dále také „OČTŘ“) značně stěžuje možnost dojít ke konkrétnímu pachateli.⁴ Navíc při takovém kolektivním rozhodování je nepochybně rozhodováno o činnosti právnické osoby, již také plyne největší prospěch. Je tedy proto třeba vyvodit potřebu uvalení sankce na právnickou osobu, za níž je v její prospěch jednáno.

Posledním, velmi významným argumentem je povinnost České republiky plnit povinnosti plynoucí z mezinárodně právních závazků.⁵ Vzhledem k důležitosti se práce tomuto tématu věnuje blíže v následující samostatné subkapitole.

1.1.1. Mezinárodní závazky

Řada mezinárodních organizací, mezinárodních smluv, Evropské Společenství i Evropská Unie nastolily vůči členským státům množství požadavků na zavedení sankcionování právnických osob. Požadavky se vyvinuly jako reakce na vývoj společnosti, vznik nových forem právnických osob a jejich zvýšenou objevující se kriminalitu.

---

³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní odpovědnost právnických osob v České republice: problémy a perspektivy*. Praha: Leges, 2019, s. 47. ISBN 978-80-7502-351-3.

⁴ ŠELLENG, Dalibor. *Právnická osoba jako pachatel trestného činu*. Praha: Leges, 2019, s. 37. ISBN 978-80-7502-339-1.

⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, č. 418/2011 Dz

Česká republika byla jednou z posledních zemí Evropské unie, jež neměly v dostatečné míře upravené sankcionování právnických osob, touto absencí úpravy dokonce hrozilo českému státu porušení i Smlouvy o fungování Evropské unie, za což by mohl příslušný orgán Evropské unie státu uložit finanční sankce. Důrazná doporučení, případně povinnost zavedení, plynula také z řady mezinárodních smluv v rámci organizací, jichž ČR byla (a stále je) členem. Mezi mezinárodní smlouvy obsahující požadavek na sankcionování právnických osob řadíme například Úmluvu OECD o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních transakcích⁶ ze dne 17. prosince 1997, Mezinárodní úmluvu OSN o potlačování financování terorismu⁷ ze dne 9. prosince 1999 a další.⁸ Z důvodu chybějící úpravy sankcionování právnických osob byla též Česká republika nucena odložit ratifikaci některých smluv.⁹

Tyto mezinárodní a evropské předpisy, smlouvy a úmluvy nejčastěji požadují, aby stát do svého právního řádu zavedl takové sankce, které budou pro právnickou osobu dostatečně účinné, přiměřené a zároveň odstrašující, aby zabránily páchání protiprávní činnosti ať již před jejím vznikem, tak co nejdříve po jejím vzniku či případně svým dopadem zabránily recidivě. Pokud jde o způsob, jakým takových účinků dosáhnout, ten je ve větší míře ponechán na každém jednotlivém státu.¹⁰

1.1.2. Argumenty proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob

Zavedení trestní odpovědnosti právnických osob nemělo, a pravděpodobně stále nemá, u odborníků pouze pozitivní ohlasy. Je tudíž vhodné také uvést některé argumenty, které zavedení trestní odpovědnosti právnických osob kritizují.

První protiargument směřuje na samotnou konstrukci právnické osoby. Podle některých názorů je překážkou, že právnická osoba je pouhou fikcí, právem vytvořený subjekt, který sám nemůže jednat a nemá vlastní vůli, tudíž ani nemůže

---

⁶ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 25/2000 Sb. m.s.

⁷ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 18/2006 Sb. m.s.

⁸ ŠELLENG, Dalibor. Právnická osoba jako pachatel trestného činu. Praha: Leges, 2019, s. 27. ISBN 978-80-7502-339-1.

⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, č. 418/2011 Dz, s. 23.

¹⁰ ŠELLENG, Dalibor. Právnická osoba jako pachatel trestného činu. Praha: Leges, 2019, s. 26. ISBN 978-80-7502-339-1.

sám jednat a být v pozici pachatele trestného činu, jelikož nenaplní objektivní stránku trestného činu.¹¹

Další kritika je spojena s tím, že trestní právo má sloužit jako prostředek ultima ratio.¹² Před zavedením sankcí dle trestního práva je dobré se zeptat, zdali by nešlo problematiku vyřešit prostřednictvím jiných, mírnějších, opatření. Jak dále práce uvádí, některé další státy Evropy řeší sankcionování právnických osob odlišně, například prostřednictvím správních orgánů, a jsou zde zastánci právě takových postupů.

Dále je argumentem, že odsouzení právnické osoby může mít mnohem širší dopad, než je zamýšleno. Trestní postih může negativně ovlivnit řadu nevinných osob od drobných akcionářů přes zaměstnance až po obchodní partnery odsouzené, kdy ani jeden nemohl trestnou činnost ovlivnit. Zájem státu na potrestání PO se tak může střetnout s dalšími společenskými zájmy.¹³

Jako poslední argument uvádí Jelínek kritické ohlasy, které varovaly před možným přetížením justičního systému.¹⁴ I když lze pozorovat značnou délku mnohých trestních řízení před soudy v ČR, nelze dovést žádnou přímou spojitost se zavedením ZTOPO.

Jedná se nepochybně o validní argumenty, jež mohou pomoci k vylepšení úpravy trestní odpovědnosti právnických osob, ale její existenci určitě neohrozí. Strach ze zaplněných soudů novou skupinou pachatelů trestných činů se nenaplnil, nelze ani ve větší míře hovořit o negativním zásahu do práv druhých a ohrožení společenských zájmů. To, že česká úprava uplatnila úpravu prostřednictvím trestního práva také není náhodou. Trestní právo bylo na sankcionování právnických osob připraveno ze všech právních oborů nejlépe a zákonodárce měl současně rozsáhlou inspiraci napříč dalšími státy.

---

¹¹ ROHÁČ, Ivan. Důvody proti zavedení trestnej zodpovednosti právnických osob, In JELÍNEK, Jiří. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice: problémy a perspektivy. Praha: Leges, 2019, s 53-54. ISBN 978-80-7502-351-3.

¹² ŠELLENG, Dalibor. Právnická osoba jako pachatel trestného činu. Praha: Leges, 2019, s. 43. ISBN 978-80-7502-339-1.

¹³ JELÍNEK, Jiří. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice: problémy a perspektivy. Praha: Leges, 2019, s. 82-83. ISBN 978-80-7502-351-3.

¹⁴ Tamtéž, s. 90-91

1.2. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob č. 418/2011 Sb. a řízení proti nim

Na úvod je třeba danému předpisu jednu věc vytknout. Cesta, jakou byl zákon přijat, byla cestou trnitou, což vedlo k řadě komplikací. Bohužel ani samotný způsob přijetí a nabytí účinnosti nebyl ze strany zákonodárce zrovna elegantní. Je třeba se dívat kriticky na kroky českého zákonodárce, kdy není výjimkou, že u nového komplexního zákona nebo u některé rozsáhle novelizace, zavádí velmi krátkou legisvakanční dobu, tedy dobu mezi uvedením zákona ve sbírce zákonů a jeho účinností. V případě ZTOPO byla tato doba pouhých devět kalendářních dní. Takto krátká doba legisvakance, ve spojení se složitostí zákona vedla k tomu, že v prvním roce účinnosti prakticky nedocházelo k jeho aplikaci.

Ukotvení zákona ZTOPO hned vedle trestního zákoníku a zákona 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže je dokončením rekodifikace trestního práva hmotného. Všechny zákony jsou vzájemně provázány a společně naplňují základní funkce trestního práva. Zákon svým rozsahem nedokáže pokrýt veškerou problematiku, která se v trestním právu vyskytuje, vychází tudíž ze zásady speciality.¹⁵ V případě, že ZTOPO danou úpravu neobsahuje a neodporuje-li tomu povaha věci, použije se trestní zákoník, zákon o mezinárodní justiční spolupráci či trestní řád (§ 1 odst. 2 ZTOPO).

ZTOPO není pouze hmotněprávním předpisem. K dosažení spravedlivého potrestání sankcionované právnické osoby tak, aby došlo k náležitému zjištění všech pachatelů trestných činů, je navíc třeba i specifické procesněprávní úpravy postupů OČTŘ.¹⁶

1.2.1. Novelizace ZTOPO

Vzhledem k tomu, že úprava trestní odpovědnosti byla do právního řádu zavedena poměrně rychle a v některých ohledech dosti neprakticky, způsobilo to zpočátku její nefunkčnost. Nejenom z důvodu neefektivity bylo třeba provést řadu změn, a to i esenciálních pro celou koncepci.

---

¹⁵ BOHUSLAV, Lukáš. Trestní odpovědnost právnických osob. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 91. ISBN 978-80-7380-473-2.

¹⁶ DĚDIČ, Jan. § 1 [Předmět úpravy a její vztah k jiným zákonům]. In: ŠÁMAL, Pavel, DĚDIČ, Jan, GRÍVNA, Tomáš, PŮRY, František, ŘÍHA, Jiří. Trestní odpovědnost právnických osob. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 28.

ZTOPO si prošel již dvanácti novelizacemi, jednalo se buď o požadavek na implementaci práva Evropské unie (zák. č. 141/2014 Sb.), dále tu bylo několik technických úprav (zák. č. 130/2022 Sb.) a reakcí na změny v trestním zákoníku a trestním řádu (např. zák. č. 373/2015 Sb.), či proběhla vcelku rozsáhlá změna celého pojetí odpovědnosti právnických osob (zák. č. 183/2016 Sb.).

1.2.2. Novela 183/2016 Sb.

Novela z roku 2016 má zásadní význam pro současnou právní úpravu. Po téměř dvouletém projednávání došlo ze strany zákonodárce k několika změnám, na které je třeba na začátku práce upozornit. Mezi zásadní změny patří zejména rozšíření zásady univerzality, úprava možnosti exkulpace, změna rozsahu kriminalizace právnických osob a úpravy v rámci účinné lítosti a promlčení.

Zásadu univerzality, tedy povinnost stíhat trestné činy směřující proti zvláště závažným zájmům republiky, aniž by záleželo na místě činu nebo osobě pachatele, už ZTOPO znal. Novela však původních pět trestných činů, kterých se univerzalita týká, rozšířila na počet dvaceti čtyř.

Zcela novým institutem je možnost tzv. exkulpace neboli „vyvinění se“ právnické osoby skrze § 8 odst. 5 zákona. Zákonodárce tím právnické osobě vytvořil možnost vyvinut se z trestní odpovědnosti, a to skrze vynaložení veškerého úsilí vedoucího k zabránění spáchání trestného činu. Takové možnosti lze dosáhnout funkčními, fakticky využívanými vnitřními předpisy právnických osob a samozřejmě dodržováním právních předpisů. Úpravou § 8 odst. 5 se práce blíže zabývá v kapitole 3.3.

Zákonodárce dle nové koncepce dospěl zároveň ke změně rozsahu kriminalizace, kde namísto původního pozitivního výčtu trestných činů, kterých se právnická osoba může dopustit, přešel k výčtu negativnímu a v § 7 výslovně stanovil jednotlivé trestné činy, jichž se právnická osoba nemůže dopustit. Mezi tyto negativně vymezené trestné činy patří například zabití, vražda novorozence dítěte matkou, rvačka, dvojí manželství či opilství. Původní pozitivní výčet totiž čelil kritice vzhledem k jeho neúplnosti a absenci některých významných trestných činů, kterých se PO mohla dopustit.¹⁷ Taková úprava však ukázala i své nedostatky,

---

¹⁷ JELÍNEK, Jiří. Ještě k rozsahu kriminalizace jednání právnických osob, IN Bulletin advokacie, Praha: Česká advokátní komora 2016, č.4, s. 17. ISSN 1210-6348.

Jelínek rozšíření kriminalizace s nadsázkou ve své publikaci¹⁸ nazval generální trestní odpovědností a varoval před uplatněním a správnou interpretací skutkových podstat některých trestných činů. Není totiž žádným překvapením, že v zásadě všechny trestné činy totiž byly historicky vytvořeny pro fyzické osoby.

1.2.3. Fikce neodsouzení právnické osoby

Dalším, prozatím posledním významným novelizačním prvkem byla změna v úpravě zániků účinků odsouzení právnické osoby. Zákon č. 333/2020 upravil původní odkaz na promlčecí doby v § 24. Původně bylo skrze něj pro zánik účinku odsouzení vyžadováno uplynutí lhůty dvou a půl až třiceti let, v závislosti na druhu a výši trestu. Novelou již ZTOPO stanovil zahlazení trestného činu v rejstříku trestů okamžikem jeho vykonání, prominutí či promlčení. Na právnickou osobu se tak po výkonu trestu hledí, jako by nebyla odsouzena.

Okamžité zahlazení se však nevztahuje na všechny případy odsouzení. Nová úprava ponechala, i když kratší, promlčecí doby při odsouzení za zvláště závažné zločiny a u některých druhů trestů. Oproti dřívějšímu znění jsou však současné podmínky velmi mírné.

1.3. Účel zákona

Výslovný účel zákona jeho autoři nikde neuvádí, nicméně velmi návodným pomocníkem je v tomto směru důvodová zpráva. Právnické osoby, zejména soukromoprávní (obchodní společnosti, družstva, spolky...), často byly velmi účinným nástrojem k páchání závažné trestné činnosti. Přes jejich často velmi komplikovanou strukturu bylo, a stále také je, téměř nemožné dohledat konkrétního pachatele, fyzickou osobu. Ani potrestání fyzické osoby však následně nevedlo k ukončení protiprávního jednání, jelikož byl trestně odpovědný zaměstnanec jednoduše nahrazen někým jiným.¹⁹ Často se tak vyskytovaly případy trestných činů v korupční oblasti, veřejných zakázek nebo například proti životnímu prostředí, kde by se snaha o potírání nelegální činnosti dala přirovnat k „boji s větrnými mlýny“.

---

¹⁸ JELÍNEK, Jiří. Nad šestou novelou zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. *Kriminalistika*. 2017 s.. ISSN 1210-9150.

¹⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, č. 418/2011 Dz

Jelikož potrestáním fyzických osob nebyly naplněny základní funkce trestního práva a reálného pachatele nešlo potrestat, musel zákonodárce nevyhnutelně dospět k současné úpravě. Cílem zákonodárce při trestání právnických osob je zamezit páchání trestné činnosti na jakési vyšší organizované úrovni a vzhledem k úpravě společensky a zároveň i ekonomicky na trhu postihnout i tzv. „velké hráče“. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob by ve své podobě měl k takovému účelu sloužit a pachatele tak skrze efektivní činnost OČTŘ řádně potrestat. Soudu podle zákona přísluší řada účinných trestů od nemalého peněžitého trestu až po možnost právnickou osobu dokonce zrušit.

Zpočátku však funkčnost zákona nebyla ani zdaleka taková, jak by si zákonodárce přál. Během prvního roku účinnosti zákona sice státní zastupitelství počalo trestní stíhání u dvou desítek subjektů, avšak k obžalobě doputovali čtyři, z nichž ani jeden nebyl odsouzen.²⁰ V roce 2013 nebyla statistika o moc lepší, opět žádná právnická osoba nebyla odsouzena, i když se počet stíhaných a obžalovaných zvýšil.²¹ Ze statistik je však také vidno, že počet odsouzených právnických osob dynamicky stoupá a zákon začíná svůj účel alespoň na první pohled naplňovat. K tomu ale ještě v roce 2018 poznamenává Říha, že soudům se prozatím nepodařilo potrestat ty významné právnické osoby za takové závažné činy, jak si zákon při zavedení sliboval.²² Dnes je tento poznatek již do jisté míry překonán, jelikož například v roce 2022 Vrchní soud v Praze v rozsáhlé medializované kauze pravomocně odsoudil jednu rozsáhlou obchodní společnost k zákazu plnění veřejných zakázek po dobu tří let²³. Státní zastupitelství nadále také aktivně stíhá řadu dalších, na trhu významných, právnických osob, zejména v podobě obchodních společností.

K úplnému naplnění účelu úpravy ZTOPO je potřeba ještě několika kroků. Možná postačí plynutí času a samovolný rozvoj pomocí judikатурní praxe, ale spíše bude muset dojít ze strany zákonodárce k dalším úpravám, jimiž odstraní

---

²⁰ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2021, s. 34. Veřejně dostupné na: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2022/07/ZoČ_2021-textová_část.pdf [cit. 24. 3. 2024]

²¹ Tamtéž

²² ŘÍHA, J.: Pět let uplatňování trestní odpovědnosti právnických osob českou justicí. In KALVODOVÁ, Věra; FRYŠTÁK, Marek a PROVAZNÍK, Jan. *Trestní právo /stále/ v pohybu: pocta Vladimíru Kratochvílovi*. Brno: Masarykova univerzita, 2018, s. 386. ISBN 978-80-210-8921-1.

²³ Blíže viz kapitola 5.3.

nedostatky zákona a přispěje k účinnějšímu a přehlednějšímu způsobu trestání právnických osob. Na některé aplikační nedostatky upozorňuje i text této práce.

2. Trestní odpovědnost právnických osob, koncepce

Prostřednictvím ZTOPO byl s účinností od roku 2012 zaveden nový institut trestní odpovědnosti právnických osob. Pro charakteristiku trestní odpovědnosti a základní koncepci je fundamentální ustanovení § 8 ZTOPO. Z § 8 můžeme dovodit, že česká úprava trestní odpovědnosti právnických osob má vlastnosti odpovědnosti pravé, odvozené, ve spojení s fyzickými osobami odpovědnosti souběžné nezávislé a posledně odpovědnosti subjektivní.

V následujících subkapitolách jsou rozebrány jednotlivé přívlastky, ty nás dovedou k charakteristice postavení v rámci systému trestního práva, k určení způsobu přičitatelnosti jednání právnických osob, ke vztahu vůči fyzickým osobám a k otázce týkající se zavinění. Jak uvádí Jelínek, uvedené zařazení je významné pro zefektivnění právní úpravy.²⁴ Zkoumání zákonné podstaty a analýza, zda konkrétní úprava splňuje očekávání, která vedla k jejímu zavedení jsou zásadní prvky pro efektivnější dosažení kriminálněpolitických cílů a následků přijaté koncepce.²⁵

2.1. Pravá a nepravá trestní odpovědnost

Pokud jde o koncept úpravy potrestání právnických osob a jeho ukotvení v právním řádu, hovoří se dle mnohých odborníků²⁶ napříč vědeckou obcí o jeho rozdělení do tří pojetí. Odpovědnost pravá, kdy se úprava nachází buď v rámci trestního kodexu, anebo v rámci zvláštního zákona. O nepravou odpovědnost se jedná v případě, pokud možnost spáchání trestného činu právnickou osobou není výslovně upravena, ale zákon umožňuje ukládat sankce (kvazi)trestní povahy. Poslední možností je jiný zvláštní způsob regulace protiprávní činnosti, kterým státní moc postihuje nezákonnou činnost právnických osob.

---

²⁴ JELÍNEK, Jiří. *Trestní odpovědnost právnických osob v České republice: problémy a perspektivy*. Praha: Leges, 2019, s. 171. ISBN 978-80-7502-351-3.

²⁵ Tamtéž

²⁶ Např. ŠÁMAL, Pavel; DĚDIČ, Jan; GRÍVNA, Tomáš; PÚRY, František a ŘÍHA, Jiří. *Trestní odpovědnost právnických osob: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-592-3., JELÍNEK, J.: *Trestní odpovědnost právnických osob*. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80-7201-683-9., či veřejně dostupné na: <https://www.mvcr.cz/clanek/trestni-odpovednost-pravnickych-osob-jako-predmet-zkoumani.aspx> [cit. 26. 2. 2024]

2.1.1. Prává odpovědnost

Už vzhledem k existenci samostatného ZTOPO lze konstatovat, že se v našem řádu jedná o odpovědnost pravou. Tento princip je napříč evropskými státy nejrozšířenějším. Významným argumentem při rozhodování ve prospěch tohoto modelu je absence potřeby z trestného činu usvědčit zároveň i fyzickou osobu, jedná se tedy o efektivní cestu, jak právnické osoby stíhat.

V rámci pravé trestní odpovědnosti staví zákon, pro umožnění použití stejných trestněprávních norem, trestný čin spáchaný právnickou osobou na stejnou úroveň s konkrétním trestným činem, spáchaným osobou fyzickou. Zároveň však počítá s různorodými postupy plynoucími z rozdílů a specifíků vzhledem k povaze úpravy subjektu právnické osoby.²⁷

Jak je výše uvedeno, možnost zákonné úpravy lze vyřešit buď jako součást trestního kodexu²⁸, anebo formou speciálního zákona²⁹. Důvod, že se český zákonodárce vydal cestou zavedení ZTOPO do našeho právního řádu, můžeme hledat v sousedním Rakousku. V rámci jednání o zavedení trestání právnických osob vzešla i myšlenka, že by se daná úprava zavedla v rámci v té době vznikajícího trestního zákoníku, ale nakonec od toho bylo upuštěno.³⁰

Autor je toho názoru, že odborná komise, jež koncepci vytvářela, by se bývala přiklonila k jednomu velkému ucelenému kodexu, pokud by byla připravena či projednávána i rekonstrukce práva procesního. Takto by se zákonodárce musel vypořádávat se složitou novelou procesního práva a v rámci trestněprávního systému by pouze vytvořil zmatek a téměř znemožnil aplikaci sankcionování právnických osob. Nutno podotknout, že nového trestního řádu se český právní řád stále nedočkal, takže to, že zákonodárce zvolil samostatný ZTOPO, byla správná volba.

---

²⁷ DĚDIČ, Jan. § 1 [Předmět úpravy a její vztah k jiným zákonům]. In: ŠÁMAL, Pavel, DĚDIČ, Jan, GRÍVNA, Tomáš, PÚRY, František, ŘÍHA, Jiří. Trestní odpovědnost právnických osob. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 21.

²⁸ Viz právní úprava v Dánsku, Finsku, Nizozemí, Francii a dalších zemích

²⁹ Právní systémy Polska, Slovinska, Rakouska, ...

³⁰ JELÍNEK, J., Nad českým zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob, IN. JELÍNEK, Jiří. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice - bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, s. 97. ISBN 978-80-87576-58-8.

2.1.2. Nepravá trestní odpovědnost

Další možností úpravy je tzv. nepravá trestní odpovědnost. Jak lze i vyvodit z výše zmíněného, u nepravé trestní odpovědnosti je trestání možné jen za předpokladu odsouzení osoby fyzické při současném čerpání prospěchu z takového činu osobou právnickou. Když v dané koncepci mluvíme o sankcích, zpravidla je nenazýváme tresty, mají totiž specifickou „kvazitrestněprávní“ povahu.³¹

Jako příklad takového modelu lze použít již neplatnou úpravu Slovenska. Před současnou podobou měla do roku 2016 Slovenská republika vyřešené trestání právnických osob formou ukládání ochranných opatření. Jako součást novely trestního zákoníku, 224/2010 Z. z., byla upravena možnost právnické osobě uložit sankce ve formě dvou ochranných opatření, a to zabavení majetku a zabránění peněžité částky.

„*Zhabanie peňažnej čiastky právnickej osobe*“ bylo možno uložit fakultativně právnické osobě v případě spáchání trestného činu i ve stádiu pokusu či formou účastenství osobami oprávněnými konat za tuto právnickou osobu. Účelem „*Zhabanie majetku*“ bylo obligatorně odejmout právnické osobě majetek, který nabyla v důsledku taxativně uvedených trestných činů.³²

Jak už ale i napovídá změna ve slovenském právním řádu a neúčinnost těchto ustanovení, zmíněný model nenaplňoval svůj účel. Za téměř šest let účinnosti zákona, dle dostupných statistik, nebyla pomocí uvedených ustanovení postihnuta jediná právnická osoba³³, čímž nedocházelo k naplnění mezinárodních závazků. Od roku 2016 přechází Slovensko na „*Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb*“, jímž zavádí pravou trestní odpovědnost právnických osob po vzoru většiny států Evropské Unie.

2.1.3. Jiné formy řešení protiprávní činnosti u právnických osob

U třetího způsobu sankcionování lze nejčastěji hovořit při specifickém propojení práva trestního a správního. Sankce v rámci systému slouží

---

³¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní odpovědnost právnických osob v České republice: problémy a perspektivy*. Praha: Leges, 2019, s. 177. ISBN 978-80-7502-351-3.

³² ZÁHORA, Josef. Trestná zodpovednosť právnických osôb v Slovenskej republike – splnená úloha?. *Trestněprávní revue*, 2016, č. 6, s. 150-156. ISSN 1213-5313.

³³ Dôvodová správa k vládnemu návrhu zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov, č. parlamentnej tlače 1715, A. Všeobecná časť, s. 4.

k přiměřenému potrestání a účinnému odstrašení právnické osoby. Jednou ze zemí, jež tento model uplatňuje je sousední Německo.

Německá právní úprava postupuje při trestání právnických osob už od roku 1968 skrze přestupkové právo. Daná struktura právního řádu umožňuje právnickou osobu „vtáhnout“ do trestního řízení proti fyzické osobě, i když dle trestního zákoníku PO trestat nelze. Tamní trestní právo zná institut jednání za jiného, díky čemuž na právnické osoby, normálně nenaplňující skutkovou podstatu, lze vztáhnout odpovědnost za trestné činy a následně jim za jejich jednání udělit i odpovídající sankci.

Právnickým osobám se udělují sankce formou peněžitého trestu, podle zákona o přestupcích, prostřednictvím správních soudů. Pokud při jednání za právnickou osobu člen jejího statutárního orgánu, člen představenstva, společník korporace, zmocněnec, prokurista či jiná odpovědná osoba spáchá trestný čin nebo přestupek, kterým se právnická osoba obohatila, lze jí udělit pokutu až ve výši 5 000 000 EUR.³⁴

Sice se formálně nejedná o trestněprávní postih, ale i tak německá úprava nepochybně svou formou vyhovuje mezinárodním požadavkům.³⁵ Sankce německých správních soudů jsou dostatečně účinné i přiměřené, a výše možné pokuty je rozhodně i odstrašující.

2.2. Odvozená a původní trestní odpovědnost

Další rozdělení trestní odpovědnosti je rozdělení na odpovědnost původní a odvozenou. Původní trestní odpovědnost je typická zejména pro země se systémem common law, ve kterých je odlišné i celkové pojetí právnické osoby. V zemích common law je právnická osoba personifikována, jednání jejích orgánů či pracovníků na vyšších pozicích, je koncepčně chápáno jako jednání právnické osoby samotné, od toho tedy původní.

Konstrukce odvozené odpovědnosti tak, jak ji známe v České republice, vychází z modelu přičitatelnosti a přímého zastoupení. Právnická osoba je útvarem uměle vytvořeným bez vlastní vůle, jež je nahrazena příslušnými členy orgánů společnosti. K jednání právnické osoby je zapotřebí určité fyzické osoby, jejíž

---

³⁴ § 30 OWiG (Gesetz über Ordnungswidrigkeiten in der Fassung)

³⁵ JELÍNEK, Jiří. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice: problémy a perspektivy. Praha: Leges, 2019, s. 195. ISBN 978-80-7502-351-3.

jednání se za striktně vymezených pravidel právnické osobě přičte. Rozsah jednání je definován občanským zákoníkem, jež říká, že způsob nahrazení vůle a rozhodování za právnickou osobu členy jejích orgánů stanoví zákon nebo zakladatelská smlouva.³⁶

Právnické osobě zákon neumožňuje samostatně jednat, nemá vlastní vůli a její jednání je přičítáno příslušnými zástupci, kteří jednají jejím jménem. Předpoklady trestní odpovědnosti a znaky trestného činu, včetně formy zavinění, jsou přenášeny na osobu právnickou.³⁷

2.3. Trestní odpovědnost souběžná a nezávislá

Další rozdělení lze vnímat ve smyslu, jak velké existuje propojení v rámci postihu právnické osoby a osoby fyzické jednající za ni. Vzájemný vztah odpovědností se napříč státy a jejich právními systémy různí, obecně však dané režimy dle typových znaků lze zařadit do tří skupin: odpovědnost subsidiární, speciální a souběžná.

Subsidiární trestní odpovědnost je režimem, kdy k sankcionování právnických osob dochází při nemožnosti odhalit konkrétní osobu (pachatele trestného činu), ale zároveň lze vyvodit vztah právnické osoby k zavinění takového trestného činu či přestupku. Částečnou subsidiární odpovědnost právnických osob uplatňuje například Švýcarsko.

V případě značných odlišností od modelu subsidiárního a souběžného, mluvíme o odpovědnosti speciální. Jako možným vzorem lze použít dánskou úpravu. Dánové hodnotí právnické osoby přísněji a primární odpovědnost za trestný čin či přestupek vzniká právě jim. Fyzická osoba je stíhána souběžně pouze v případech, že se daného skutku dopustila v hrubé nedbalosti či úmyslně.³⁸

Z českého ZTOPO, konkrétně z § 9 odst. 3 vyvozujeme odpovědnost souběžnou, navíc ještě nezávislou. Znamená to, že mezi odpovědností fyzických osob a právnických neexistuje vzájemný akcesorický vztah, obě roviny jsou na sobě nezávislé. Princip souběžné nezávislé trestní odpovědnosti fyzické a právnické

---

³⁶ §151 zák. 89/2012 Sb., občanský zákoník

³⁷ JELÍNEK, Jiří. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice: problémy a perspektivy. Praha: Leges, 2019, s. 192. ISBN 978-80-7502-351-3.

³⁸ Tamtéž, s. 95.

osoby je jednou ze základních zásad trestního práva hmotného.³⁹ Vycházíme ze slov zákona, kdy „*trestní odpovědností právnické osoby není dotčena trestní odpovědnost fyzických osob uvedených v § 8 odst. 1 a trestní odpovědností těchto fyzických osob není dotčena trestní odpovědnost právnické osoby*“.⁴⁰ Dané platí jak při vzniku, tak při zániku trestní odpovědnosti. Proto je třeba v jednotlivých případech, i když se jedná o podobný skutek a trestný čin, analyzovat podmínky odpovědnosti osob fyzických a právnických odděleně, ve vzájemné nezávislosti.⁴¹

---

³⁹ JELÍNEK, Jiří; HASCH, Karel; HERANOVÁ, Simona; TEJNSKÁ, Katarína; KOPEČNÝ, Zdeněk et al. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2022, s. 48. ISBN 978-80-7502-576-0.

⁴⁰ § 9 odst. 3. ZTOPO

⁴¹ ŠÁMAL, Pavel. § 9 [Pachatel, spolupachatel a účastník]. In: ŠÁMAL, Pavel, DĚDIČ, Jan, GŘIVNA, Tomáš, PŮRY, František, ŘÍHA, Jiří. Trestní odpovědnost právnických osob. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 261.

3. Přičitatelnost trestní odpovědnosti v ZTOPO

U právnických osob je třeba ve vztahu k trestní odpovědnosti rovněž vyřešit řadu teoretických otázek. V této kapitole autor práce pojednává o problematice jednání právnických osob v rámci naplnění skutkové podstaty trestného činu, zejména pak koncepci přičitatelnosti trestní odpovědnosti právnické osobě.

3.1. Obecně k přičitatelnosti

Základní otázkou je, jak právnická osoba může zaviněně jednat, když je uměle vytvořeným útvarem, jež nemá vlastní vůli, ani svéprávnost. V tomto směru ZTOPO postupuje dle obecné občanskoprávní teorie a právnické osobě přiznává jednání skrze osoby fyzické. Proto zaviněné jednání ve vztahu k trestní odpovědnosti právnických osob vzniká formou přičitatelnosti trestného činu.

Koncept přičitatelnosti je stěžejním jádrem ZTOPO. Abychom mohli mluvit o trestní odpovědnosti právnických osob, je třeba primárně vyřešit otázku přičtení jednání právnické osobě. V § 8 odst. 2 ZTOPO vymezuje, za jakých podmínek lze jednání právnické osobě přičíst s tím, že zásadně rozlišuje dva způsoby. Prvým je přičtení trestného činu spáchaného v rámci či v zájmu právnické osoby, a to osobami ve vrcholném nebo obdobném postavení. Druhý způsob je komplexnější, skrze něj lze právnické osobě přičíst jednání dalších osob vymezených zákonem. Jednání zaměstnanců právnické osoby, či dalších, lze právnické osobě přičíst, pokud zaměstnanec jedná na pokyn, rozhodnutí či schválení nadřízené osoby, jejíž jednání je přičitatelné dle prvního způsobu, nebo pokud taková nadřízená osoba opomenula učinit kroky, které jí dle příslušných předpisů náleží. Pro zabránění vzniku odpovědnosti dle druhého způsobu zavádějí společnosti často tzv. „compliance programy“ tak, aby co v největším rozsahu zabránili vzniku trestné činnosti a případnou vzniklou činnost mohli označit za exces jednání, jež právnické osobě nelze přičíst.⁴²

Obdobně se vyjadřuje také judikatura, kde se k přičitatelnosti Nejvyšší soud ve svém usnesení vyjádřil takto: „Pro závěr, že za určitý trestný čin nese trestní odpovědnost právnická osoba, nestačí, že jde o trestný čin neuvedený ve výjimkách podle § 7 t. o. p. o. a že protiprávní čin spáchala fyzická osoba uvedená v § 8 odst. 1 t. o. p. o. v zájmu právnické osoby nebo v rámci její činnosti. Poznámka redakce:

---

⁴² MALÝ, Jan. Trestní odpovědnost právnických osob: vybrané hmotněprávní a procesněprávní konsekvence. Brno: Masarykova univerzita, 2022, s.118-119. ISBN 978-80-280-0194-0.

Do 30. 11. 2016, tj. do nabytí účinnosti zákona č. 183/2016 Sb., bylo další alternativou spáchání činu jménem právnické osoby. Tento čin totiž musí být přičitatelný dané právnické osobě podle § 8 odst. 2 t. o. p. o., což kromě uvedeného znamená, že jde o takové jednání fyzické osoby, které je svým obsahem a účelem i jednáním právnické osoby navenek.“⁴³

3.1.1. Zvláštní subjektivní odpovědnost

Na čem se akademická obec ve většině shodne, je to, že trestní odpovědnost právnických osob v ZTOPO je subjektivní, nikoliv objektivní.⁴⁴ Nelze ji však považovat za klasickou formu subjektivní odpovědnosti, jak ji zná trestní zákoník u fyzických osob, problematická je v tomto ohledu existence konceptu přičitatelnosti.

Trestní právo v ČR je již historicky založeno na odpovědnosti za zavinění, které obsahuje dvě složky, vědění a volní složku. Zavinění je pak základní složkou subjektivní odpovědnosti za trestný čin.⁴⁵ Fakt, že právnickým osobám chybí vůle, ergo nemohou samostatně jednat zaviněně, řeší ZTOPO právě pomocí přičitatelnosti. Právnická osoba nemůže sama jednat, ani zaviněně, proto je její zaviněné jednání třeba odvodit od fyzické osoby jednající za osobu právnickou, a to přímým přičtením právnické osobě.⁴⁶

Zároveň je však úprava pomocí přičitatelnosti jistým „jablkem sváru“. Gřivna se již dříve vyjádřil, že trestní odpovědnost právnických osob je dle něj sice založena na zavinění, ale úprava přičitatelnosti, tak jak ji nabízí zákon, svádí svou charakteristikou spíše k odpovědnosti objektivní.⁴⁷ Dále Gřivna uvádí, že objektivní odpovědnost se týká přičitatelnosti jednání osob ve vrcholném nebo obdobném postavení, nikoli zaměstnanců právnické osoby, kdy argumentuje

---

⁴³ Z právní věty Usnesení Nejvyššího soudu 8 Tdo 972/2016 ze dne 27.9. 2016.

⁴⁴ JELÍNEK, Jiří. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice: problémy a perspektivy. Praha: Leges, 2019, s. 201-203. ISBN 978-80-7502-351-3. či např. usnesení NS ze dne 4.11. 2015, sp. zn. 7Tdo 1199/2015.

⁴⁵ ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GŘIVNA, Tomáš; HERCZEG, Jiří; VANDUCHOVÁ, Marie et al. Trestní právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7598-764-8.

⁴⁶ JELÍNEK, Jiří. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice: problémy a perspektivy. Praha: Leges, 2019, s. 203. ISBN 978-80-7502-351-3.

⁴⁷ GŘIVNA, Tomáš.: U trestní odpovědnosti právnických osob mi vadí nejasná přičitatelnost skutku, veřejně dostupné na: <https://www.ceska-justice.cz/2015/06/tomas-grivna-u-trestni-odpovednosti-pravnickych-osob-mi-vadi-mi-nejasna-pricitatelnost-skutku/> [11. 3. 2024]

praktickou nemožností právníčkou osobou ovlivnit, že její ku příkladu člen představenstva spáchá trestnou činnost v rámci své funkce.⁴⁸

Je tedy třeba konstatovat, že se vzhledem k odpovědnosti za zavinění jedná spíše o odpovědnost subjektivní, ale s jistými specifiky, a proto nejčastěji používá termín zvláštní subjektivní odpovědnost.

3.2. Předpoklady spáchání trestného činu právníčkou osobou

Pokud hovoříme o trestném činu spáchaném právníčkou osobou, musí dojít ke kumulativnímu splnění následujících předpokladů:

- a) jde o čin protiprávní (jednání, které je v rozporu s objektivním právem),*
- b) protiprávní čin je spáchán buď v zájmu dané právnícké osoby, anebo v rámci její činnosti,*
- c) protiprávní čin je spáchán osobou uvedenou v § 8 odst. 1 písm. a), b), c) nebo d) a*
- d) musí být přičitatelný právnícké osobě podle § 8 odst. 2, 3, popř. 4,*
- e) právnícká osoba se nezproští odpovědnosti podle § 8 odst. 5 (přesněji se jí z těchto důvodů nepříčte).⁴⁹*

Uvedené předpoklady si společně kladou za cíl zabránit trestání právníckých osob v případech, kdy fyzická osoba jedná excesivně, mimo zájmy ke škodě osoby právnícké. Při nesplnění podmínek dochází následně zpravidla pouze k vyvození trestní odpovědnosti osoby fyzické.⁵⁰

3.2.1. Protiprávní čin

Pojmem protiprávní čin je třeba rozumět nejenom trestný čin, ale takové jednání, které je obecně proti ustanovením objektivního práva, protiprávním činem

---

⁴⁸ GŘIVNA, Tomáš.: U trestní odpovědnosti právníckých osob mi vadí nejasná přičitatelnost skutku, veřejně dostupné na: <https://www.ceska-justice.cz/2015/06/tomas-grivna-u-trestni-odpovednosti-pravnicky-ch-osob-mi-vadi-mi-nejasna-pricitatelnost-skutku/> [11. 3. 2024]

⁴⁹ DĚDIČ, Jan. § 8 [Trestní odpovědnost právnícké osoby]. In: ŠÁMAL, Pavel, DĚDIČ, Jan, GŘIVNA, Tomáš, PŮRY, František, ŘÍHA, Jiří. Trestní odpovědnost právníckých osob. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 186.

⁵⁰ Tamtéž

je například také přestupek.⁵¹ Trestní odpovědnost tak při splnění předpokladů může teoreticky nastat i právním jednáním dle občanského práva.⁵²

Pokud jde o trestný čin, samotná definice v ZTOPO chybí, proto skrze § 1 odst. 2 dovozujeme definici z TZ, kde je protiprávnost základní podmínkou. Avšak pro účely ZTOPO stanoví § 7, že se *trestnými činy rozumí zločiny nebo přečiny uvedené v trestním zákoníku*, s výjimkou vybraných trestných činů, které zákonodárce vyjmul z důvodu, že se jich z jejich samotné podstaty právnická osoba pro svoji konstrukci dopustit nemůže (např. § 142 TZ vražda novorozeného dítěte matkou či § 188 TZ soulož mezi příbuznými).

3.2.2. Spáchání trestného činu v zájmu právnické osoby nebo v rámci její činnosti

Ke splnění podmínky přičitatelnosti některého trestného činu vymezeného v § 7 ZTOPO je potřeba, aby byl trestný čin spáchán některou z osob uvedených v § 8 odst. 1 ZTOPO. Další podmínkou, jež zákon stanoví, je že některá z vymezených osob musí trestný čin spáchat buď v zájmu právnické osoby nebo v rámci její činnosti. Splnění uvedených podmínek je zároveň ochranou právnické osoby, jíž se správně má přičítat jen jednání relevantních osob za konkrétních podmínek tak, aby se odhalil excesivní přesah jednání.

Ke spáchání trestného činu v zájmu právnické osoby dojde v případě, že z takového jednání má právnická osoba prospěch nebo jí z daného protiprávního činu plyne určitá výhoda. Pro vyvození trestní odpovědnosti je nutno splnit alespoň jednu z podmínek, podmínka je tedy alternativní.⁵³ Prospěch právnické osoby může být finanční, může plynout ze zisku hmotného i nehmotného majetku. Výhoda může spočívat například v zisku určitých informací, „know-how“, konkurenčních postupů nebo k v celkovém zlepšení postavení na konkurenčním trhu. V zájmu právnické osoby je i taková výhoda, jež zlepšuje postavení jejích pracovníků (ve formě vyšších mezd, firemních benefitů či jiných výhod), což vede k celkovému zlepšení postavení a rozvoji samotné právnické osoby.⁵⁴

---

⁵¹ DĚDIČ, Jan. § 8 [Trestní odpovědnost právnické osoby]. In: ŠÁMAL, Pavel, DĚDIČ, Jan, GŘIVNA, Tomáš, PŮRY, František, ŘÍHA, Jiří. Trestní odpovědnost právnických osob. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 192

⁵² Tamtéž

⁵³ ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GŘIVNA, Tomáš; HERCZEG, Jiří; VANDUCHOVÁ, Marie et al. Trestní právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 536. ISBN 978-80-7598-764-8.

⁵⁴ Tamtéž

V rámci činnosti právnické osoby je trestný čin spáchán, pokud souvisí s účelem její existence. Právnická osoba je založena vždy za jistým účelem, podle jejího účelu či cílů také určujeme, zdali je založena v rámci veřejného nebo soukromého zájmu. Účel existence právnické osoby je zpravidla uveden v její zakladatelské listině, stanovách, ve veřejných rejstřících nebo je stanoven právním předpisem.⁵⁵ Z trestné činnosti v rámci právnické osoby nemusí plynout, žádný prospěch (nemusí to být v jejím zájmu). Dle smyslu a účelu zákona se uplatnění trestní odpovědnosti v rámci její činnosti aplikuje pouze restriktivně.⁵⁶

Jako podstatné je třeba ještě zmínit korekci jednání v rámci právnické osoby, kterou dovodil Nejvyšší soud. Ten stanovil, že z protiprávního jednání v rámci činnosti právnické osoby, které je ale na její úkor, nelze zpravidla vyvodit přičitatelnost trestní odpovědnosti poškozené právnické osoby.⁵⁷ V dané věci byl obviněný předsedou představenstva a zároveň generálním ředitelem akciové společnosti provozující zoologickou zahradu. Nejvyšší soud zde vyjádřil, že právnická osoba je sice odpovědná za volbu osob, jež za ni budou jednat, ale pokud takové jednání vede ke zneužití a následné trestné činnosti poškozující mimo jiné i samotnou právnickou osobu, nelze takové jednání přičítat poškozené právnické osobě.⁵⁸

3.2.3. Osoby jednající za právnickou osobu

Subjektem trestného činu dle ZTOPO může být jenom právnická osoba, což je ale vždy výsledkem jednání určité fyzické osoby za pomoci principu přičitatelnosti. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob proto stanoví okruh osob, které svým protiprávním jednáním mohou přivodit trestní odpovědnost nejen sobě, ale zároveň i právnické osobě. Výčet osob, jejichž jednání se za daných okolností právnické osobě přičítá, je uveden v § 8 odst. 1 ZTOPO:

---

⁵⁵ K tomu blíže: (U trestní odpovědnosti právnických osob mi vadí nejasná přičitatelnost skutku), veřejně dostupné na: <https://www.ceska-justice.cz/2015/06/tomas-grivna-u-trestni-odpovednosti-pravnickych-osob-mi-vadi-mi-nejasna-pricitatelnost-skutku/> [11. 3. 2024]

⁵⁶ DĚDIČ, Jan. § 8 [Trestní odpovědnost právnické osoby]. In: ŠÁMAL, Pavel, DĚDIČ, Jan, GŘIVNA, Tomáš, PÚRY, František, ŘÍHA, Jiří. Trestní odpovědnost právnických osob. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 196.

⁵⁷ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2017, sp. zn. 3 Tdo 38/2017

⁵⁸ K tomu také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2016, sp. zn. 8 Tdo 972/2016

„a) statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, anebo jiná osoba ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat,

b) osoba ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby, která u této právnické osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost, i když není osobou uvedenou v písmenu a),

c) ten, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení této právnické osoby, jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby, nebo

d) zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení (dále jen „zaměstnanec“) při plnění pracovních úkolů, i když není osobou uvedenou v písmenech a) až c), jestliže jí ho lze přičítat podle odstavce 2.“

Zajímavostí je, že ve specifických případech může za právnickou osobu jednat také mladistvý, nebo dokonce i dítě mladší patnácti let. Teoretických případů, kdy za právnickou osobu jedná mladistvý mezi patnácti až osmnácti lety věku může být v praxi nepochybně mnoho. Mladistvý má zákonem dovoleno vykonávat závislou práci a být zaměstnancem právnické osoby, zákon ani nevylučuje členství ve vedoucích funkcích nebo výkon rozhodujícího vlivu. Mladistvý může dokonce, za podmínek přiznání plné svéprávnosti soudem⁵⁹, být individuálním jednatelem obchodní společnosti. U osob mladších patnácti let je možnost jednat za právnickou osobu poněkud menší. Například zákon o obchodních korporacích sice u členů svých vedoucích orgánů nebo členů kolektivních statutárních orgánů výslovně nezakazuje členství osobám mladším patnácti let, jen těžko si lze takový případ v praxi obvykle představit. Co je v případě vztahu dítěte a právnické osoby reálně možné, je jeho rozhodující vliv, skrze pozici skutečného majitele, kterou získalo nejčastěji v rámci dědictví.⁶⁰ Avšak případy, kdy je rozhodující vliv dítěte skutečně uplatňován, nastávají velmi zřídka, často má totiž v takových případech dítě spíše přiděleného opatrovníka a samo vzhledem ke své nedostatečné rozumové vyspělosti vliv nevykonává.

---

⁵⁹ § 30 odst. 1. zák. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁶⁰ MALÝ, Jan. *Trestní odpovědnost právnických osob: vybrané hmotněprávní a procesněprávní konsekvence*. Brno: Masarykova univerzita, 2022. ISBN 978-80-280-0194-0, s.142.

Jednání mládeže je samozřejmě třeba vždy posuzovat dle vyvratitelné domněnky § 31 občanského zákoníku, *co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku.*

Dle autora je vhodné zmínit tento specifický okruh osob jednajících za právnickou osobu separátně, protože i když v některých případech nejsou tyto osoby ani trestně odpovědné a na trestní odpovědnost právnických osob taková skutečnost nemá vliv, jejich jednání se právnické osobě i tak přičte a může být za trestný čin beze všeho odsouzena.

3.2.3.1. Osoby ve vedoucím postavení

Jedním z definičních okruhů osob dle ZTOPO, jež mohou páchat trestnou činnost v rámci či v zájmu PO, je dle písmene a) „*statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, anebo jiná osoba ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat.*“

Pojem statutární orgán není nikde výslovně v právním řádu vymezen, avšak víme, že jednání statutárního orgánu a jeho člena je jednáním v zastoupení a do jeho působnosti patří vše, co zákon, stanovy či zakladatelské právní jednání nesvěří jinému orgánu.⁶¹ Rozsah jednání statutárního orgánu či jeho členů vyplývá ze zákona nebo případně ze zakladatelského právního jednání.

ZTOPO rozlišuje jednání statutárního orgánu a jeho člena zejména z důvodu, že orgán právnické osoby může být jak kolektivní, tak individuální, a to v závislosti na jejím typu a také někdy i na vůli jejích členů a úpravě v zakladatelském právním jednání. Pokud má tedy právnická osoba kolektivní orgán, jde o jednání člena statutárního orgánu.⁶² Občanský zákoník ani nevyklučuje možnost, že členem statutárního orgánu bude jiná právnická osoba, ta však vystupuje skrze zastoupení osobou fyzickou.

Rozlišení mezi jednáním jménem nebo za právnickou osobu bylo dosud pro český právní řád neznámé, soukromé právo tento rozdíl nijak nerozlišuje. V teorii je takové rozlišení považováno spíše za nadbytečné nebo zmatečné.⁶³ Odůvodnění

---

⁶¹ §163 odst. 1 zák. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁶² ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GŘIVNA, Tomáš; HERCZEG, Jiří; VANDUCHOVÁ, Marie et al. Trestní právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 540. ISBN 978-80-7598-764-8.

⁶³ Např. FENYK, Jaroslav; SMEJKAL, Ladislav a BÍLÁ, Irena. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: komentář*. 2., podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018, §8. ISBN 978-80-7552-965-7.

úpravy nám zde navíc komplikuje absence důvodové zprávy, neznáme tudíž záměr zákonodárce, který ho vedl k takovému rozdělení. Rozdělení je však třeba vzhledem ke znění úpravy respektovat a tyto dvě skupiny rozlišovat.

Osoby jednající jménem právnické osoby jsou tudíž osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu, jednají a rozhodují namísto něj. Dále jí může být opatrovník, likvidátor, nucený či obdobný správce podle zvláštního zákona.⁶⁴ Avšak osobou ve vedoucím postavení jednající za právnickou osobu je její přímý zástupce. Může se jednat o zastoupení vzniklé na základě smlouvy, soudního rozhodnutí, či jiné právní skutečnosti. Nejedná se o každého „obyčejného“ zástupce právnické osoby, musí mít zároveň pravomoc rozhodovací či kontrolní.⁶⁵

3.2.3.2. Osoby vykonávající řídicí nebo kontrolní činnost ve vedoucím postavení

Osoby ve vedoucím postavení, mimo osoby v § 8 odst. 1 písm. a), vykonávající řídicí či kontrolní činnost jsou zejména členové nejvyšších orgánů v rámci organizačních struktur orgánů. Jedná se o zaměstnance právnických osob, kteří v rámci svého zařazení či své funkce mají možnost právnickou osobu zastupovat na základě exekučního nebo dozorčího titulu.

Řídicí činnost vykonávají zejména členové vrcholných orgánů právnických osob, jakými jsou např. valná hromada u akciových společností a společností s ručením omezeným, sněmy, shromáždění a další. Nejen u velkých právnických osob mohou řídicí činnost vykonávat skrze pověření též osoby na výkonných pracovních pozicích či v rámci manažerských smluv.⁶⁶

Kontrolní činnost v rámci právnické osoby vyplývá zejména z funkcí ve specializovaných dozorčích orgánech společností. Kontrolní činnost vykonává zpravidla dozorčí rada nebo jiný orgán, který pro konkrétní právnickou osobu stanoví právní předpis. Dále jimi mohou být členové skupiny interního auditu, různých kontrolních komisí nebo „compliance úředníci“.

---

⁶⁴ DĚDIČ, Jan. § 8 [Trestní odpovědnost právnické osoby]. In: ŠÁMAL, Pavel, DĚDIČ, Jan, GŘIVNA, Tomáš, PŮRY, František, ŘÍHA, Jiří. Trestní odpovědnost právnických osob. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 200.

⁶⁵ Tamtéž, s. 203

⁶⁶ ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GŘIVNA, Tomáš; HERCZEG, Jiří; VANDUCHOVÁ, Marie et al. Trestní právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 541. ISBN 978-80-7598-764-8.

3.2.3.3. Rozhodující vliv

Další osoby, skrze jejichž jednání lze vyvodit odpovědnost právnické osoby, jsou ti, kdo mají na PO rozhodující vliv. § 8 odst. 1 písm. c) ZTOPO pod svou definicí ukrývá osoby, které nespĺňují podmínky v předchozích písmenech a) a b), ale mohou i tak svým vlivným postavením ovlivnit chod právnické osoby.

Taková forma vlivu vzniká nejčastěji u právnických osob soukromého práva, konkrétně pak u obchodních společností. Rozhodující vliv podle písmene c), odstavce 1, může uplatňovat například skutečný majitel společnosti, její společník s většinovým podílem na hlasovacích právech nebo většinový akcionář. Vliv může také plynout z blízkého vztahu k osobám, jež mají rozhodný vliv. Ten může vycházet z rodinného, osobního či jinak blízkého vztahu, díky němuž má osoba na právnickou osobu vliv.

Panuje přesvědčení, že rozhodující vliv musí přetrvávat delší dobu, a ne pouze jednorázově, že může být vykonáván přímo či prostřednictvím někoho jiného.⁶⁷ Důležité je zároveň prokázat, že daná osoba dala pokyn k jednání a že jednoznačně existuje kauzální nexus mezi zaviněným jednáním a vznikem odpovědnosti.

Při určení osoby vykonávající rozhodující vliv se postupuje především dle § 74 ZOK, osoba ovládající. Aby došlo k přičtení trestní odpovědnosti podle písmene c), musí za právnickou osobu fakticky rozhodnout někdo mimo statutární orgán, kdo právnickou osobu dlouhodobě ovlivňuje.

Další variantou uplatnění vlivu je dle § 79 ZOK, koncern. Zde zákon hovoří o podrobení se jednotnému řízení, kde hlavní mateřská společnost jako řídicí osoba tvoří s dalšími osobami či osobou koncern. Z hlediska trestní odpovědnosti je často koncernové právo nemalým problémem, se kterým je zatěžko se z hlediska zákonodárce a následně soudů a OČTŘ vypořádat. Koncernové struktury jsou v moderní době často velmi složité a není neobvyklé, že obsahují i mezinárodní prvek, mnohdy se mluví o nadnárodních společnostech⁶⁸. Tyto společnosti mají ve většině případů sice velmi detailně propracovanou rozhodovací kulturu, ale

---

⁶⁷ DĚDIČ, Jan. § 8 [Trestní odpovědnost právnické osoby]. In: ŠÁMAL, Pavel, DĚDIČ, Jan, GŘIVNA, Tomáš, PÚRY, František, ŘÍHA, Jiří. Trestní odpovědnost právnických osob. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 209.

⁶⁸ Z anglického *multinational corporation* (MNC): <https://thelawdictionary.org/multinational-corporation-mnc/> [28. 3. 2024]

vzhledem ke své velikosti a rozsahu působnosti není vůbec lehké dohledat, kdo má v konečné podobě rozhodující vliv.

3.2.3.4. Zaměstnanci a osoby v obdobném postavení

Poslední skupinou osob, jejichž jednání se za určitých příčte PO, jsou zaměstnanci a osoby v obdobném postavení při plnění pracovních úkolů dle § 8 odst. 1 písm. d) ZTOPO. Zaměstnanci jsou osoby v pracovním poměru nebo osoby vykonávající závislou práci na základě dohod o pracích dle zákoníku práce. K výkonu závislé práce není vyloženě třeba existence jedné z výše uvedených smluv dle zákoníku práce, důležité je chování a vystupování dané fyzické osoby, tedy posuzuje se faktický výkon práce.⁶⁹ Pokud se jedná o zaměstnance a například člena statutárního orgánu v jedné osobě zároveň, není vyloučeno přičtení trestní odpovědnosti dle obou pozic, ve kterých fyzická osoba za osobu právnickou vystupuje.

Mezi osoby v obdobném postavení řadíme kupříkladu společníky společnosti s ručením omezeným, jejichž výkon práce vychází ze společenské smlouvy, dále agenturní zaměstnance, pracující na základě dočasného přidělení nebo také další osoby, pracující na základě tzv. „Švarcsystému“⁷⁰, vykonávající nelegální závislou práci.⁷¹

K přičtení odpovědnosti zaměstnanců či osob v obdobném postavení dojde pouze *při plnění pracovních úkolů*, tedy v rámci výkonu závislé práce. K plnění může dojít na pracovišti, v rámci pracovních cest, a to i v zahraničí, u klientů atd., podmínkou je jen určit, že je jednání součástí pracovního úkolu.⁷²

---

⁶⁹ BĚLINA, Miroslav. § 2 [Závislá práce]. In: BĚLINA, Miroslav, DRÁPAL, Ljubomír a kol. Zákoník práce. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 28, marg. č. 3. ISBN 978-80-7400-951-8.

⁷⁰ pozn.: Švarcsystém je z pohledu pracovního práva nelegální zaměstnávání formou zastření faktického pracovněprávního vztahu jinou smlouvou. Nelegální práci definuje zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, (§ 5 písm. e)) jako výkon závislé práce fyzickou osobou mimo pracovněprávní vztah, resp. cizincem bez povolení (nebo v rozporu s povolením) k zaměstnání nebo k pobytu (v případech, kdy je povolení příslušnými právními předpisy vyžadováno). – Stanovisko MPSV k nové definici nelegální práce, veřejně dostupné na: <https://www.mpsv.cz/svarcsystem> [13.3. 2024]

⁷¹ DĚDIČ, Jan. § 8 [Trestní odpovědnost právnické osoby]. In: ŠÁMAL, Pavel, DĚDIČ, Jan, GRÍVNA, Tomáš, PŮRY, František, ŘÍHA, Jiří. Trestní odpovědnost právnických osob. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 212.

⁷² FENYK, Jaroslav; SMEJKAL, Ladislav a BÍLÁ, Irena. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: komentář. 2.*, podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018, § 8. ISBN 978-80-7552-965-7.

3.3. Možnost právnické osoby vyvinít se z trestní odpovědnosti

Jak je již výše uvedeno, novela z roku 2016 zavedla v § 8 odst. 5 ZTOPO, možnost právnické osoby za „*spravedlivě požadovaného úsilí zabránit spáchání protiprávního činu zprostit se*“ z protiprávního jednání, za které by jinak nesla trestní odpovědnost. Tato kapitola se zabývá danou úpravou a její problematikou.

Novela téměř nepochybně míří na obchodní společnosti a na jejich vnitřní ochranu před excesy osob v rámci její struktury. Má, zejména větší obchodní korporace, motivovat k zavedení funkčních vnitřních předpisů a jiných opatření, jež mají dokonce až předvídat trestnou činnost, a tak jí před samotným vznikem buď úplně zabránit, při odhalení viníka nahlásit a předat příslušným úřadům, anebo nepřipustit, aby fyzická osoba jednala v rámci právnické osoby či v jejím zájmu a trestná činnost se tak společnosti nemohla přičíst.

Důležité je, aby zavedená opatření nebyla jen formální, ale svou funkci plnila i z praktického hlediska. Vnitřní systémy, řády, normy, anebo compliance systémy musí mít korporace nastavené tak, aby protiprávní jednání odhalily a nejlépe mu i zabránily. Nejen z judikatury plyne povinnost naplnit jak formální, tak materiální stránku věci, tedy nutnost společností vydaná opatření i prakticky využívat. Vrchní soud v Praze se k tomu vyjádřil ve smyslu, že „...*Pouhé zjištění, že obviněná právnická osoba v době spáchání protiprávního činu v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, jednala-li osoba ve vedoucím postavení, v rámci právnické osoby, která u této osoby vykonávala řídicí nebo kontrolní činnost - § 8 odst. 1 ZTOPO, měla vypracovaný etický kodex a pravidla chování a zjištění, že tento její zaměstnanec se zavázal tento kodex a tato pravidla respektovat a řídit se jimi, nemůže vést k závěru, že právnická osoba vynaložila veškeré úsilí, které na ni bylo možno spravedlivě požadovat, aby spáchání protiprávního činu osobami uvedenými v § 8 odst. 1 ZTOPO zabránila (§ 8 odst. 5 ZTOPO). Jde pouze o první nezbytný krok, který musí právnická osoba učinit. Druhým krokem je výše zmíněné naplnění kodexu. [...] Kodex musí být pravidelně revidován a zlepšován, výsledky z jeho aplikace musí být pravidelně vyhodnocovány.*“⁷³

Takto nastavená úprava však s sebou nese spíše různá úskalí a vytváří řadu nejasností jak v teoretických, tak v praktických oblastech, jelikož zákonodárce volil nevhodné slovní obraty, a protože se jedná o doplnění poslaneckým návrhem, chybí

---

⁷³ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 3. 2017 sp. zn. 6To 7/2017

i důvodová zpráva a záměr úpravy. Pro přehlednější a přesnější výklad ustanovení však může velmi dobře posloužit metodika Nejvyššího státního zastupitelství⁷⁴, která se už svým třetím aktualizovaným vydáním věnuje možnostem aplikace § 8 odst. 5 ZTOPO a v praxi může, zejména státním zástupcům, velmi dobře posloužit.

3.3.1. Praktická i teoretická problematika úpravy § 8 odst. 5 ZTOPO

Úprava § 8 odst. 5 ZTOPO čelí už od počátku své úpravy četné kritice. Jedná se o problémy teoretické i praktické, kde zákonodárce používá např. pojmy pro trestní právo neznámé a některé neurčité definice a tím pádem vytváří až příliš široký prostor pro polemiku.

Prvně je třeba zdůraznit, že je nepřesné použití spojení „*zprostit se*“, jež by mělo spíše býti nahrazeno slovesem „*vyvinít se*“, nebo v nejlepším případě by zákon měl hovořit o tom, že trestní odpovědnost se právnické osobě „nepřičte“. Použití nepřičtení odpovědnosti by také více souhlasilo se zněním zákona, který používá spojení „*aby spáchání protiprávního činu osobami uvedenými v odstavci 1 zabránila*“⁷⁵. Trestní odpovědnost právnické osobě následně vzniknout nemůže, neboť jednání jiné osoby se právnické osobě při takovém postupu nepřičítá.⁷⁶ Navíc, užití termínu, že se právnická osoba odpovědnosti zproští, může vytvářet další nesrovnalosti. Takto definováno může totiž vyznít, že se jedná o objektivní odpovědnost, a že zákonodárce dokonce chtěl stávající úpravu zpřísnit. V předchozí kapitole však autor práce zmiňuje, že napříč akademiky panuje téměř bezvýhradná shoda na tom, že úprava přičitatelnosti trestného činu právnické osobě je založena na odpovědnosti subjektivní.

Dalším interpretačním problémem je konstrukce dvou neurčitých pojmů, a to „spravedlivě požadovat“ a „veškeré úsilí“, které zákonodárce z nejasných důvodů zavedl. Pokud jde o termín „spravedlivě požadovat“, ten je v úpravě nadbytečným, a navíc je užíván v právu soukromém, nikoliv však v rámci práva

---

⁷⁴ Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim - Průvodce právní úpravou pro státní zástupce (třetí vydání ze dne 9. listopadu 2020), s.11. Veřejně dostupné na: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/11/Methodika-NSZ-k-%C2%A7-8-odst.-5-ZTOPO-2020.pdf> [cit. 24. 3. 2024]

⁷⁵ § 8 odst. 5 ZTOPO

⁷⁶ DĚDIČ, Jan. § 8 [Trestní odpovědnost právnické osoby]. In: ŠÁMAL, Pavel, DĚDIČ, Jan, GRIVNA, Tomáš, PŮRY, František, ŘÍHA, Jiří. Trestní odpovědnost právnických osob. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 230.

trestního. Zákonodárce by v takovém případě, kdy do trestního práva zavádí nové pojmy, měl tím spíše takové pojmy vyložit.⁷⁷

Pokud jde o termín „veškeré úsilí“, nejen jím se zabývalo výše zmíněné usnesení Vrchního soudu sp. zn. 6To 7/2017. Vrchní soud klade opět důraz na reálné využívání zavedených opatření a konstatuje, že existuje řada hodnotících kritérií spravedlivosti, a že se podle velikosti a druhu právnické osoby liší.⁷⁸ OČTŘ, dle výkladu, musí hodnotit pečlivě své uvážení a spravedlivost případně posuzovat dle zásady *in dubio pro reo* neboli v pochybnostech ve prospěch obviněného.

Nejvyšší státní zastupitelství je skrze svou metodiku toho názoru, že „spravedlivým vynaložením veškerého úsilí“, má zákonodárce na mysli zavedení, propagování a používání takových opatření, aby byla právnická osoba schopna usměrnit a zlikvidovat rizika tvorby či podpory trestného jednání, jež by jí bylo přičítáno, a tak celkově zamezit páchání protiprávního činu a vyloučit tak tím svou trestní odpovědnost.⁷⁹ Samozřejmě nelze předpokládat, že právnická osoba pomocí takových opatření odhalí včas všechna rizika a sama zabráni spáchání trestného činu, proto možná zákonodárce chtěl zavést právě spojení spravedlivý požadavek. Veškerým úsilím je následně nejspíše míněno zavedení příslušných opatření. Zákon bohužel nedisponuje žádným výčtem prvků, které by právnická osoba měla využít na svou obranu. Praxe se však postupem času vyvinula a začala počítat s řadou, dnes již téměř povinných opatření, které je v zájmu ochrany právnické osoby třeba integrovat. Nejčastější, a v praxi nejpoužívanější jsou již zmíněné compliance management systémy, dále systémy vnitřního auditu, vnitřní normy řízení společnosti nebo do určité míry v současné době často proklamovaný

---

⁷⁷ GVOZDEK, F.: Zamyšlení nad novelou zákona o trestní odpovědnosti právnických osob IN Bulletin advokacie, Praha: Česká advokátní komora 2016, č.11, s. 42 a násl. ISSN 1210-6348.

⁷⁸ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 3. 2017 sp. zn. 6To 7/2017

⁷⁹ Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim - Průvodce právní úpravou pro státní zástupce (třetí vydání ze dne 9. listopadu 2020), s.11. Veřejně dostupné na: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/11/Methodika-NSZ-k-%C2%A7-8-odst.-5-ZTOPO-2020.pdf> [cit. 24. 3. 2024]

whistleblowing.⁸⁰ Tato opatření by nejlépe měla splňovat některé z vytvořených standardů.⁸¹

Poslední neméně významnou interpretační nedokonalostí je do určité míry teoretické překrytí úpravy s úpravou v § 8 odst. 2 písm. b) ZTOPO. Ve druhém odstavci se v případě, kdy byl trestný čin spáchán zaměstnancem nebo osobou v obdobném postavení objevuje faktický liberační důvod. Možnost se vyvinut podle odstavce druhého u jednání osob na úrovni zaměstnanců je možný, když právnická osoba splní vše, co je po ní spravedlivé požadovat. Nejenže dvojnásobná možnost, jak se vyvinut z přičtení trestní odpovědnosti působí dosti nesystematicky, je třeba si zároveň dávat pozor na správnou aplikaci. Jelikož u odstavce druhého jde o liberační důvody, k přičtení trestní odpovědnosti právnické osoby vůbec nedojde, kdežto u odst. 5 se právnické osobě odpovědnost nejdříve přičte a následně je při naplnění ustanovení trestní odpovědnosti zproštěna. Při vyhodnocení vyhnutí se trestní odpovědnosti za jednání zaměstnanců a osob v obdobném postavení má tudíž ustanovení § 8 odst. 2 písm. b) aplikační přednost před § 8 odst. 5.⁸² Zákonodárce by tudíž v ideálním případě měl tuto interpretační kolizi vyřešit buď výkladem nebo změnou zákonného znění.

---

⁸⁰ Pojem whistleblowing označuje oznamování protiprávního jednání, ke kterému dochází v souvislosti s prací oznamovatelů (tzv. whistleblowerů). Ochrana těchto osob je základním prostředkem boje proti korupci a dalšímu nežádoucímu jednání, které je v rozporu s veřejným zájmem. Veřejně dostupné: <https://korupce.cz/protikorupcni-agenda/whistleblowing/> [cit. 13. 3. 2024]

⁸¹ Např: Principy správy a řízení společnosti, OECD 2015 či mezinárodní standardy ISO 19600:2014 Compliance management system - Guidelines

⁸² BOHUSLAV, L.: Compliance program a jeho východiska zejména v zahraniční praxi. In JELÍNEK, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté. Praha: Leges, 2017, s. 73. ISBN 978-80-7502-205-9.

4. Přechod trestní odpovědnosti na právního nástupce

Prvek, ve kterém se trestní odpovědnost osob právnických výrazně liší od osob fyzických, je oblast přechodu odpovědnosti na jejich právního nástupce. U fyzických osob trestní odpovědnost zaniká jejich smrtí, kdežto u právnických osob tomu je ve většině případů opačně. ZTOPO vedle zásady souběžné a nezávislé odpovědnosti fyzických a právnických osob zavádí do českého právního řádu další základní zásadu trestního práva, a to zásadu přechodu trestní odpovědnosti na právního nástupce.⁸³ Dle znění zákona přechází trestní odpovědnost právnických osob na všechny její právního nástupce. Přechod trestní odpovědnosti tak nastává téměř vždy, nenastává zejména v případech, kdy právnická osoba žádného právního nástupce nemá. Následující kapitoly se snaží objasnit zákonodárcem nešťastně konstruovanou dikci přechodu trestní odpovědnosti na nástupce právnické osoby a zaměřit se na modifikované případy přechodu, které zákonodárce do jisté míry opomenul, respektive ty případy, ve kterých je takto obecně formulovaná definice zřejmě nedostatečná.

Inspirací pro aktuální podobu § 10 odst. 1 ZTOPO bylo dle důvodové zprávy rakouské znění⁸⁴, jež pojí přechod odpovědnosti s okamžikem vzniku právního nástupce. Česká úprava k tomu dodatečně počítá se speciálními postupy, upravenými v rámci soukromého práva. K nutnosti existence samotné úpravy přechodu trestní odpovědnosti v souvislosti s právním nástupnictvím se lze dopracovat vcelku logicky. Vzhledem k celkové úpravě právnických osob v soukromém právu a jejich modelu existence by v případě neukotvení přechodu bylo velmi jednoduché se hrozícím sankcím vyhnout⁸⁵ a trestně stíhaná nebo již odsouzená právnická osoba by jednoduše převedla svůj majetek do jiného subjektu a pokračovala dál ve své činnosti bez jakýchkoli obtíží s nemožností následného postihu.

Právním nástupcem je osoba, jež získá přecházející práva a povinnosti od svého předchůdce, který o ně přišel. Zákon úpravu konstruuje tak, že odpovědnost za trestnou činnost přechází na všechny právního nástupce. Výkladem dospějeme

---

⁸³ JELÍNEK, J a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 41. ISBN 978-80-7502-236-3.

⁸⁴ Rakouský zákon topo z roku 2005 (Verbandsverantwortlichkeitsgesetz), § 10

⁸⁵ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, č. 418/2011 Dz.

k tomu, že právních nástupců může být vícero, anebo pouze jeden. Zákon navíc výslovně nepožaduje, aby u přechodu práv a povinností původní právnická osoba zanikla, může proto převést pouze část svých práv a povinností, například jako část závodu. Z dikce „*všechny právní nástupce*“ dále dovozujeme, že se nejedná pouze o přímé bezprostřední nástupce, ale že trestní odpovědnost přechází kontinuálně na všechny právní nástupce⁸⁶, kteří vznikli klidně až jako několikátí v řadě, pokud mají návaznost na původní právnickou osobu, jíž byla přičtena trestní odpovědnost a udělen trest.

Pokud jde o samotné právní nástupnictví, to může být jak univerzální, tak singulární, tudíž při převodu práv a povinností právnická osoba může, ale nemusí zaniknout. V praxi není neobvyklé, že dojde pouze k převodu jen některých práv a povinností. V tomto bodě však začíná být komplikované zákonem konstruované spojení přechodu *na všechny právní nástupce*. Obecně totiž panuje názor, že úprava § 10 ZTOPO směřuje primárně na přechod trestní odpovědnosti u univerzální sukcese, kdy z původní právnické osoby přechází veškeré jmění. Kde přitom dochází k mnohým úvahám a úskalím, je zejména oblast přechodu trestní odpovědnosti za protiprávní jednání u převodu jednotlivých práv a povinností na singulárního nástupce. Na začátku účinnosti ZTOPO dokonce panoval názor, že přechod trestní odpovědnosti je toliko možný jen v případě univerzální sukcese⁸⁷, ale postupně se názor odborníků modifikoval a většina možnost singulárního přechodu v teoretické rovině připustila.⁸⁸ K otázce singulárního přechodu se měl šanci částečně vyjádřit také Ústavní soud (viz dále v této kapitole).

Dnes se již obecně počítá i s případy přechodu odpovědnosti u singulární sukcese, avšak problematické je určit mez, při které by ještě odpovědnost za protiprávní jednání měla na singulárního nástupce přejít, a kdy by soud měl vyhodnotit opak. Singulární sukcese má navíc odlišné dopady nejen hmotněprávní, ale i procesněprávní.

---

⁸⁶ DĚDIČ, Jan. § 10 [Trestní odpovědnost právního nástupce právnické osoby]. In: ŠÁMAL, Pavel, DĚDIČ, Jan, GŘIVNA, Tomáš, PŮRY, František, ŘÍHA, Jiří. Trestní odpovědnost právnických osob. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 283.

⁸⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní odpovědnost právnických osob: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2012, s. 48. ISBN 978-80-7400-116-1.

⁸⁸ JELÍNEK, Jiří. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice: problémy a perspektivy. Praha: Leges, 2019, s. 249. ISBN 978-80-7502-351-3.

Ústavní soud proto sice také v obecné rovině připustil přechod trestní odpovědnosti při singulárním nástupnictví, ale zároveň stanovil poměrně restriktivní hmotněprávní podmínky. Ústavní soud ve svém usnesení potvrdil už tehdejší názor mnoha odborníků, že ustanovení § 10 ZTOPO není pouze ustanovením univerzální sukcese, ale uvedl, že například převodem závodu může dojít k přechodu odpovědnosti také singulární sukcesí.⁸⁹ Jeho pohled na problematiku byl zároveň však velmi uvážlivý a umírněný. Možnost singulární sukcese sice nevyvrátil, ale zároveň na druhou stranu okamžitě podotkl, že daná situace převodu závodu sice v teoretické rovině spadá do singulárního přechodu práv a povinností, avšak materiálně daná situace takřka naplňuje podmínky sukcese univerzální, a proto není důvod takový přechod trestní odpovědnosti plošně vyvrátit.⁹⁰

Díci *všechny právní nástupce* je tudíž třeba spíše vykládat v rámci univerzálního přechodu. Naopak u singulárního nástupnictví na základě výkladu Ústavního soudu dojdeme k tomu, že je třeba vždy prokázat spojení konkrétních práv a povinností s trestnou činností, zákonný podklad pro takové tvrzení však stále chybí, o čemž práce pojednává dále. V nedávné době se také v dosti medializované kauze zabýval mimo jiné i singulární sukcesí i Vrchní soud v Praze, který rozhodl poněkud překvapivě, a to přísněji než v minulosti Ústavní soud. Touto konkrétní kauzou se práce zabývá blíže v kapitole 5.3.

4.1. Objektívni důvody přechodu trestní odpovědnosti

Už ze samotného znění ZTOPO vyplývá, že přechod odpovědnosti je stanoven za objektivních podmínek. Nástupce tudíž nemusí jednat zaviněně, dokonce ani nemusí o trestné činnosti původní právnické osoby vědět. Nemusí jí ve spojení s převodem vzniknout žádné užitky či výhody. Přechod trestní odpovědnosti vzniká podle ZTOPO u všech právních nástupců, a to v plném rozsahu jako u původního subjektu.

I když je přechod trestní odpovědnosti přechodem objektivním, měli by pro svou ochranu dle Jelínka právnické osoby ve svých compliance programech myslet

---

⁸⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 23.3. 2016, sp. zn. II 840/14

⁹⁰ Tamtéž

také na případy „nákupu“ od jiných právnických osob.⁹¹ Dle tohoto názoru by správně nastavený compliance systém mohl právnické osobě dopomoci k zabránění přechodu trestní odpovědnosti v souvislosti s převodem jmění od cizího trestně odpovědného subjektu tím, že zavede taková opatření a pravidla, kterými právnická osoba vyvine maximální snahu vyhnout se nákupu jmění, které je „infikováno“ trestnou činností.

K přechodu u nástupnické právnické osoby může dojít zároveň i za absence příčinné souvislosti. Trestní odpovědnost může tudíž právnímu nástupci vzniknout i v případě převodu jenom některých práv a povinností, které s páchanou trestnou činností vůbec nesouvisí. Panuje názor⁹², že možnost absence kauzálního nexu je zapříčiněna z praktických důvodů, kdy nelze vždy efektivně dohledat spojitosti mezi páchanou trestnou činností, popřípadě jejím užitkem, a konkrétním převáděným právem. Uváděným příkladem je převod závodu singulární sukcesí obsahující „infikované“ investice pocházející z trestné činnosti.⁹³ Zasažený závod nebo jeho část tedy nenese žádný podíl na spáchání trestného činu a po několikaleté nevykazuje žádné jiné známky nelegálního chování, avšak nese z něj užitky, tudíž i taková část právnické osoby je trestně odpovědná a nástupnickou právnickou osobu je třeba hodnotit dle § 10 ZTOPO. Autoři názoru však považují takové řešení, nejen v případech singulární sukcese, za problematické a nutno se k jejich kritice přidat. Pokud samotný OČTŘ nedokáže průkazně zjistit příčinnou souvislost mezi převáděnými právy a trestnou činností, nemůže ji v rámci probíhající akvizice efektivně prokázat ani kupující právnická osoba, která zdaleka nemá takové možnosti jako veřejnoprávní orgány. Jako určitý korektiv, ale nedostatečný a zároveň nepřesný, může posloužit § 10 odst. 2 ZTOPO (k tomu blíže viz kapitola 4.2.1.).

Zajímavou otázkou je také, zda při přechodu práv a povinností z právnické osoby na osobu fyzickou může dojít současně k přechodu trestní odpovědnosti. Odpovědí je, že tomu tak rozhodně nemůže být. Fyzická osoba nemůže být jako

---

⁹¹ JELÍNEK, Jiří. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice: problémy a perspektivy. Praha: Leges, 2019, s. 253. ISBN 978-80-7502-351-3.

⁹² FENYK, J. et al., Několik poznámek k přechodu trestní odpovědnosti právnických osob, IN GRÍVNA, T. a ŠIMÁNOVÁ, H. (eds.). *Deset let trestní odpovědnosti právnických osob v ČR: pohledy zpět i vpřed*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 137-138. ISBN 978-80-7380-885-3.

⁹³ Tamtéž

právní nástupce právnické osoby trestně odpovědná za jí přičtené jednání, jelikož odpovědnost fyzických osob za trestnou činnost vychází striktně z trestního zákoníku, který navíc přechod trestní odpovědnosti vylučuje a je založen na odpovědnosti za zavinění. Není však vyloučeno, že trestní odpovědnost přechodem na fyzickou osobu samo sebou zaniká. V případě, že by nabyté jmění bylo dále převedeno na odlišnou právnickou osobu, dojde i k přechodu trestní odpovědnosti.⁹⁴

4.1.1. Právní nástupnictví se zánikem původní právnické osoby

Zánikem právnické osoby nemusí dojít k zániku trestní odpovědnosti. Pokud má PO své právní nástupce, zpravidla přechází trestní odpovědnost právě na ně. V případě, že má právnická osoba při zániku jediného nástupce, zaniká především sloučením nebo splynutím, ZTOPO pro tyto situace používá jeden souhrnný pojem „fúze“.

Dle obecné úpravy lze sloučit nebo splynout všechny právnické osoby, výjimky u určitých typů stanoví speciální úpravy v zákonech upravující konkrétní právnickou osobu. U obchodních společností se nejčastěji jedná o převod jmění na společníka obchodní společnosti.⁹⁵ Právnická osoba může o své přeměně rozhodnout jednáním vlastních orgánů nebo také může k fúzi dojít zákonem.

Právnická osoba zaniká splynutím nebo sloučením. Při splynutí dochází k zániku všech osob a ke vzniku právnické osoby nové, která jako nástupce přebírá všechna práva a povinnosti včetně odpovědnosti za spáchané protiprávní činy. Sloučením dojde k zániku alespoň jedné ze společností a jmění přechází z vícero společností na jednoho předem určeného nástupce.

Česká úprava právnických osob umožňuje také variantu, kdy právnická osoba zanikne, a z původního celku vznikne několik nových subjektů. Tento proces se nazývá rozdělení rozštěpením. K tomu může opět generálně dojít u všech právnických osob, až na výjimky upravené ve zvláštních zákonech. K rozdělení rozštěpením může dojít také zákonem, výslovně například je upravena taková možnost u vysokých škol.⁹⁶ Rozštěpení může proběhnout dvěma způsoby. Při

---

⁹⁴ DĚDIČ, Jan. § 10 [Trestní odpovědnost právního nástupce právnické osoby]. In: ŠÁMAL, Pavel, DĚDIČ, Jan, GRIVNA, Tomáš, PÚRY, František, ŘÍHA, Jirí. Trestní odpovědnost právnických osob. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 283.

⁹⁵ Tamtéž, s. 284.

⁹⁶ Srov. § 5 zák. č. 111/1998 o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů

prvním zanikající právnická osoba rozděluje svá práva mezi již existující osoby, zde jde o *rozštěpení sloučením*⁹⁷. Druhý způsob předpokládá rozdělení právnické osoby mezi nově vznikající subjekty, kde zákon používá spojení *rozštěpení se založením nových právnických osob*⁹⁸. Zákon zároveň nevylučuje kombinaci obou možností.

4.1.2. Ostatní případy přechodu

Případy, kdy právnická osoba nezaniká, ale dochází k jejímu částečnému rozdělení, nazýváme odštěpením. Obecná úprava se nachází v OZ a opět dochází k rozlišení na převod části jmění, na již vzniklé právnické osoby a na právní nástupnictví rozštěpením do teprve vznikajících subjektů nebo také může dojít ke kombinaci obojího.

Specifickým případem, kdy může dojít k přechodu trestní odpovědnosti u obchodní korporace, je převod závodu nebo jeho části. „*Obchodní závod je organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti.*“⁹⁹ Právnická osoba, na níž závod nebo jeho část přechází, se stává nástupcem do souhrnného celku. Podobně lze převést jinou věc hromadnou či i část jmění, kde je ovšem opět třeba poznamenat složitost ohledu na to, zda a do jaké míry by i s nepodstatnou částí jmění či závodu měla přejít na právního nástupce trestní odpovědnost.

4.2. (Ne)ukládání sankcí právním nástupcům

Diplomová práce v této kapitole pojednává o možnostech zmírnění či úplného upuštění od potrestání právního nástupce, kterému hrozí trestní odpovědnost v souvislosti s převodem jmění, zejména v případech, kdy nástupce jednal v dobré víře a s trestnou činností neměl a nechtěl mít nic společného.

Obecnou úpravou výměry a druhů trestů, i když mají v případě právnických osob svá specifika, se práce podrobněji nezabývá. Úpravu ukládání trestů lze najít, mimo trestní zákoník, v § 14 ZTOPO, výčet všech trestů, které lze za trestnou činnost právnické osobě udělit v § 15 ZTOPO. Další § 16 až § 23 ZTOPO směřují na podmínky aplikace jednotlivých trestů. Následující řádky se již věnují pouze

---

⁹⁷ § 179 odst. 2, písm. a) zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁹⁸ § 179, odst. 2, písm. b) zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník,

⁹⁹ § 502 zák. 89/2012 Sb., občanský zákoník

doplňujícím ustanovením, k jejichž uplatnění dojde ve specifických případech v otázkách trestní odpovědnosti právních nástupců.

4.2.1. Ustanovení § 10 odst. 2 ZTOPO

Již zmíněný korektiv v § 10 odst. 2 ZTOPO se uplatní, má-li PO více právních nástupců. Pokud tak nastane, „*přihlédne soud při rozhodování o druhu a výměře trestu nebo ochranného opatření i k tomu, v jakém rozsahu na každého z nich přešly výnosy, užítky a jiné výhody ze spáchaného trestného činu*“, a zároveň posoudí, zda některý z nástupců nadále přecházející trestnou činnost páchá. Zákonodárce zjevně myslel i na možnost, kdy nastanou případy „rozpadu“ právnické osoby na několik nástupnických subjektů, a že takovým rozdělením logicky přejde jen část užitků z páchané trestné činnosti, anebo že konkrétní vydělená část může mít podíl jen na zlomku protiprávního jednání, tudíž uložil soudu povinnost takové případy při rozhodování zohlednit. ZTOPO hovoří o přechodu více právních nástupců, tedy v množném čísle, je důležité vzít v úvahu také probíranou singulární sukcesi, kdy právnická osoba nezaniká a převádí jen část svého jmění. Logickou odpověď, že i na takové případy by mělo být užito ustanovení § 10 odst. 2 najdeme až v komentáři¹⁰⁰, což opět ukazuje na „opomenutí“ zákonodárce upravit singulární přechody odpovědnosti.

Dle daného ustanovení by tedy měly soudy zhodnotit každý konkrétní převod jmění a dle svého uvážení udělit mírnější tresty. Zde chce však autor práce podotknout, že zde nachází kolizi s odstavcem prvním, resp. s jeho výkladem. Pokud výkladem § 10 odst. 1 dospějeme k tomu, že k přechodu trestní odpovědnosti dojde i s absencí zavinění i příčinné souvislosti (což autor nezpochybňuje), jak může následně zákon „nutit“ soud zohledňovat konkrétní, a zároveň můžeme říct i dosti podrobný, přechod výhod a dalších užitků? V tomto autor spatřuje jistou nesrovnalost, která souvisí s předešlým názorem, že je třeba počítat, alespoň výkladově, s odlišnou definicí přechodu odpovědnosti, vzhledem k několika druhům a množství právních nástupců a nelze problematiku tak subsumovat pod obecnou definici *všechny právní nástupce*.

---

¹⁰⁰ DĚDIČ, Jan. § 10 [Trestní odpovědnost právního nástupce právnické osoby]. In: ŠÁMAL, Pavel, DĚDIČ, Jan, GRIVNA, Tomáš, PŮRY, František, ŘÍHA, Jirí. Trestní odpovědnost právnických osob. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 287.

Podle § 10 odst. 2 druhého vzniká soudu teoretická povinnost takto postupovat, avšak v praxi je obvyklé, že možnost zmírnit výši trestu právnímu nástupci dle ustanovení odstavce druhého není vůbec využívána.¹⁰¹ Povinnost zkoumat převod užitků a jiných výhod spojených s trestnou činností je, jak již výše práce zmiňuje, pro OČTR velmi obtížné a extrémně časově náročné. Představa, že soud zkoumá například jednotlivé účetní úkony právnické osoby a následně zohledňuje jejich dopad na trestnou činnost, je v českém soudnictví bohužel nepředstavitelná. Je tudíž třeba zvážit podstatu daného ustanovení a případně učinit kroky, které by efektivně stanovily postupy přezkumu, a zároveň tím soudy přinutily dané ustanovení aplikovat.

4.2.2. Teoretické možnosti nepřičtení trestní odpovědnosti právního nástupce

ZTOPO mluví o *přihlédnutí o druhu a výměře trestu*, co však již nezmiňuje, je možnost úplného nepřičtení trestní odpovědnosti v případě nástupnictví, skrze něž je páchána „minimální“ trestná činnost či došlo-li k přenosu zanedbatelného množství užitků či jiných výhod vyplývajících z trestného činu. Samotnou dikcí § 10 odst. 2 ZTOPO se k možnosti úplného upuštění od potrestání nedopracujeme. Další teoretickou možností, která se nabízí využít, je použití § 8 odst. 5 ZTOPO, vyvinění se.

Je vhodné si položit otázku, zdali je možné aplikovat ustanovení o „zproštění“ trestní odpovědnosti u jakéhokoli případu přechodu trestní odpovědnosti dle § 10. Odborná nauka se nemůže u této problematiky úplně shodnout a ani jedna strana nedokáže možnost plně potvrdit. Autor práce se přiklání ke spíše negativnímu stanovisku, vycházejícího z brněnské právní konference¹⁰², a to vzhledem ke konstrukci samotného ustanovení. Opět nás zde omezuje absence důvodové zprávy dané úpravy, což bohužel znemožňuje zjistit konkrétní účel a rozsah zavedené úpravy. S absencí zamyšleného cíle ustanovení je třeba použít jazykového výkladu. Nemožnost použít ustanovení pro případy přechodu dovozujeme z nešťastné dikce § 8 odst. 5 ZTOPO, který uvádí, že „*Právnická osoba*

---

¹⁰¹ osobní konzultace s doc. Bohuslavem

¹⁰² FENYK, J. et al., Několik poznámek k přechodu trestní odpovědnosti právnických osob, IN GRIVNA, T. a ŠIMÁNOVÁ, H. (eds.). *Deset let trestní odpovědnosti právnických osob v ČR: pohledy zpět i vpřed*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s 137-138. ISBN 978-80-7380-885-3.

se trestní odpovědnosti podle odstavců 1 až 4 zproští...“. Zákonodárce tudíž stanovil možnost vyvinut se jasně, bez možnosti odchýlení.¹⁰³ Zákonodárce takto přísnou konstrukci zvolil pravděpodobně proto, že nechtěl, aby docházelo k určitým extenzivním výkladům jednotlivých subjektů a dalším nejasnostem. Bohužel tím naopak vytvořil další otázky. Předpokládá se a logicky z § 8 odst. 5 vyplývá, že zproštění právnické osoby její trestní odpovědnosti má být zmírňujícím institutem. Proč by tedy zákonodárce měl zájem na tom, aby tomu tak nebylo výslovně možné i u právního nástupce trestně odpovědné osoby? Je zde opět vidět poněkud nejasná a nesystematická stavba zákona vyžadující jednotnou a jasnou úpravu.

Praxe má ovšem zájem na tom, aby se právní nástupce mohl trestní odpovědnosti efektivně „zprostit“. Alternativou, jak by mohl soud postupovat v případech, kdy nástupnická osoba jednala bez záměru pokračovat v trestní činnosti a bez vědomí převzetí užitku z takového jednání, vidí Dědič v možnosti přiměřeně použít principů zakotvených v trestním zákoníku.¹⁰⁴ Vzhledem k § 1 odst. 2 ZTOPO je možné v případech, kdy ZTOPO danou věc neupravuje a zároveň tomu povaha úpravy neodporuje, použít ustanovení trestního zákoníku. Soudu se tak bezpochyby nabízí možnost užití ustanovení § 46 či § 48 TZ, *upuštění od potrestání* nebo *podmíněné upuštění od potrestání s dohledem*.

Trestní zákoník nabízí soudu možnost upuštění od potrestání (případně s podmínkou dohledu, viz § 48 TZ) jako alternativu k udělení trestu. Celý princip obecně funguje tak, že věc je standardně projednávána před soudem, kdy konečným rozsudkem soud vynese vinu, avšak stíhané osobě neudělí žádný trest, samotné trestní řízení a odsouzení (s případným dohledem) má být pro pachatele dostačujícím.¹⁰⁵ Použití úpravy u právnických osob vedle Dědiče potvrzuje

---

¹⁰³ FENYK, J. et al., Několik poznámek k přechodu trestní odpovědnosti právnických osob, IN GRIVNA, T. a ŠIMÁNOVÁ, H. (eds.). *Deset let trestní odpovědnosti právnických osob v ČR: pohledy zpět i vpřed*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s 137-138. ISBN 978-80-7380-885-3.

¹⁰⁴ DĚDIČ, Jan. § 10 [Trestní odpovědnost právního nástupce právnické osoby]. In: ŠÁMAL, Pavel, DĚDIČ, Jan, GRIVNA, Tomáš, PÚRY, František, ŘÍHA, Jirí. *Trestní odpovědnost právnických osob*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 288.

¹⁰⁵ ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GRIVNA, Tomáš; HERCZEG, Jiří; VANDUCHOVÁ, Marie et al. *Trestní právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 429. ISBN 978-80-7598-764-8.

i komentář k TZ¹⁰⁶. Oba zdroje ale současně upozorňují, zdali by v takových případech nebylo účinnější uplatnění principu subsidiarity trestní represe dle § 12 odst. 2 TZ.¹⁰⁷

Princip uplatnění trestní odpovědnosti *ultima ratio*, v případech natolik společensky škodlivých, kdy se nejeví dostatečné použití jiného právního předpisu, se nabízí jako ideální řešení pro případy převodů práv a povinností uvedené výše, kdy právní nástupce o trestní činnosti neví a souvislost převedených práv s takovou činností se jeví jako minimální. Vzhledem ke složitosti celé situace a nejednoznačnému znění § 10 ZTOPO je však otázkou, zdali budou stejnou myšlenku sdílet v reálném rozhodování i soudy.

4.2.3. Souhrnný a úhrnný trest u právního nástupce

Je zajímavé, že i přes výše zmíněné nedostatky v oblasti přechodu trestní odpovědnosti na právnické osoby výslovně zákonodárce upravil právě pravidla pro ukládání souhrnného a úhrnného trestu právnímu nástupci. § 10 odst. 3 ZTOPO výslovně počítá s použitím ustanovení Trestního zákoníku ohledně úpravy úhrnného a souhrnného trestu též pro právního nástupce právnické osoby. Teprve tehdy, pokud tomu povaha právního nástupnictví odporuje, uloží se nástupci samostatný trest.

Úhrnný a souhrnný trest jsou zvláštními způsoby trestání v případech, kdy je jeden pachatel odpovědný za vícero trestných činů v jednočinném či vícečinném souběhu stejnorodých i různorodých trestných činů. Úhrnný trest se ukládá v případě jednoho řízení o vícero trestných činech a souhrnný trest se ukládá ve dvou a více samostatných trestních řízeních.¹⁰⁸

Právnímu nástupci může být udělen souhrnný či úhrnný trest také v případě „kombinace“ trestných činů, kdy za jeden čin je odpovědná v důsledku přechodu trestní odpovědnosti, a zároveň sama ve vícečinném souběhu spáchala trestný čin.¹⁰⁹

---

¹⁰⁶ PÚRY, František. § 46 [Obecné ustanovení]. ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník ...: komentář*. 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2023, s. 926, marg. č. 1. ISBN 978-80-7400-893-1.

¹⁰⁷ Tamtéž

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 875

¹⁰⁹ DĚDIČ, Jan. § 10 [Trestní odpovědnost právního nástupce právnické osoby]. In: ŠÁMAL, Pavel, DĚDIČ, Jan, GRIVNA, Tomáš, PÚRY, František, ŘÍHA, Jirí. *Trestní odpovědnost právnických osob*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 290.

5. Aktuální procesní a hmotněprávní problematika úpravy přechodu trestní odpovědnosti na právního nástupce

V této kapitole se práce blíže věnuje aplikačním problémům spojeným s konstrukcí § 10 ZTOPO, právního nástupnictví a přechodu trestní odpovědnosti, zejména se pak zaměřuje na problematiku singulární sukcese s odkazem na recentní judikaturu Vrchního soudu v Praze.

Prvně se autor práce zaměřuje na hmotněprávní část, kde nachází právní teorie řadu výkladových potíží. Další subkapitola upozorňuje na absentující úpravu procesněprávní. ZTOPO totiž upravuje přechod pouze z hmotněprávního hlediska a s procesní úpravou už nepočítá, přiměřené použití trestního řádu však není vždy možné. Ve třetí subkapitole je rozebrán konkrétní případ přechodu trestní odpovědnosti, o němž rozhodl Vrchní soud v Praze.

5.1. Problematika přechodu u singulárního právního nástupnictví

Dle již výše uvedeného, zákonná úprava § 10 odst. 1 ZTOPO není nijak blíže konkrétní a stanovuje obecnou povinnost přechodu na „*všechny právní nástupce*“, což je velmi široký pojem. Je třeba chápat zájem zákonodárce na takto striktní úpravě pro obavu z ohrožení zájmů společnosti ve spojitosti s dostupnou možností přeměny právnické osoby do jiného celku. Takto navržená úprava však ale úplným opomenutím úpravy singulárního přechodu trestní odpovědnosti ohrožuje jiné zájmy.

Dnes je již samozřejmostí, že každá fungující vyspělá společnost má zavedené vysoké standardy týkající se akvizic a s ním spojených procesů „*due dilligence*“, avšak jak autor práce již dříve s odkazem na odbornou literaturu poznamenává, že nelze vždy účinně odhalit všemožné postupy, praktiky či jednání právnické osoby, které by mohlo v sobě „*ukrývat*“ účast na protiprávním jednání. Pokud by v praxi měli OČTŘ často takto striktně postupovat, trestně stíhat a následně i sankcionovat právního nástupce do jednotlivých práv a povinností, kteří neměli s trestnou činností nic společného, mohl by takový postup ohrozit smýšlení právnické osoby a odradit ji od nákupu¹¹⁰, čímž zpomalí její ekonomický růst. Ve větším měřítku by takové jednání mohlo snížit a omezit ekonomický vývoj celého státu. Nutno podotknout, že autor nijak nesnižuje nutnost existence odstrašujících

---

¹¹⁰ JELÍNEK, Jirí. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice: problémy a perspektivy. Praha: Leges, 2019, s. 253. ISBN 978-80-7502-351-3.

sankcí, ale jak zákon sám dodává, mají být zároveň přiměřené a směřovat proti společensky škodlivému jednání. Role zákonodárce v tomto směru není vůbec záviděníhodná.

Singulární přechod trestní odpovědnosti by měl být pro zajištění právní jistoty zákonem nejenom výslovně upraven, ale zároveň by zákonodárce měl pravidla přechodu alespoň obecně vymežit a ohraničit. V současné době neexistuje žádný právně závazný předpis ani jinak závazná obecně vymezená pravidla, která by pro tyto případy plošně stanovila metodiku pro postup a zajistila tak napříč všemi subjekty určitou jistotu. Existující usnesení Ústavního soudu¹¹¹ je sice rozhodnutím poslední instance, ale zároveň se jedná o pouhé usnesení o odmítnutí ústavní stížnosti, kde současně Ústavní soud vyslovil názor pouze ke konkrétní situaci převodu závodu. Daná situace byla ještě specifitější v tom, že ji soud obsahově přirovnal k sukcesi univerzální. Takto osamocené rozhodnutí může sloužit soudům při rozhodování jako výkladové vodítko, jenže vzhledem k jeho formě z něj nelze dovodit žádnou právní závaznost. Požadavek na stanovení kritérií zákonem je tudíž rozhodně na místě.

Názor na nutnost novelizace § 10, stanovující limity pro případy přechodu, sdílí autor s odbornou obcí.¹¹² Úprava by však měla být rozsáhlejší a objasnit více výkladových obtíží. Další úvaha by měla být vedena nad tím, zdali by zákon měl zastávat současné nastavení objektivního přechodu či zvolit požadavek na existenci zavinění, alespoň ve formě nedbalostní.¹¹³ Úprava objektivního přechodu trestní odpovědnosti se jeví už samostatně dosti problematická, u singulárního přechodu a u přechodu na více nástupců se dokonce jeví jako dokonce až nepřijatelná.

Nutno podotknout, že současná poněkud kontroverzní forma objektivního přechodu odpovědnosti na nástupnickou právnickou osobu nebyla jediným návrhem úpravy přechodu trestní odpovědnosti. Zajímavou alternativní formou byl návrh zákona z roku 2004, který v § 7 upravil přechod trestní odpovědnosti tak, že *„trestní odpovědnost právnické osoby přechází na jejího právního nástupce jen*

---

¹¹¹ usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 23. 3. 2016, sp. zn. II. ÚS 840/14

¹¹² BLAHA, O., DOLEŽAL, M., Úskalí přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na právního nástupce, IN GRIVNA, T. a ŠIMÁNOVÁ, H. (eds.). *Deset let trestní odpovědnosti právnických osob v ČR: pohledy zpět i vpřed*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s 148. ISBN 978-80-7380-885-3.

¹¹³ FENYK, J. et al., Několik poznámek k přechodu trestní odpovědnosti právnických osob, In: Tamtéž, s. 140-141.

*tehdy, když právní nástupce nejpozději v okamžiku vzniku právního nástupnictví věděl nebo vzhledem k okolnostem a ke svým poměrům mohl vědět, že se – právnícká osoba před vznikem právního nástupnictví dopustila trestného činu“.*¹¹⁴ Uvedená varianta, jak je možné vidět, počítá s jakýmsi druhem zavinění. Právnícká osoba podle návrhu totiž musela o trestné činnosti vědět, anebo by vzhledem k okolnostem o takové činnosti vědět měla. Je samozřejmě otázkou, jak by takové pravidlo bylo aplikovatelné v praxi a jaké postupy odhalující nedbalost by zákonodárce či OČTŘ zvolili. Přesto se taková podoba úpravy přechodu jeví, i s ohledem na základní principy trestního práva, jako mnohem efektivnější a spravedlivější. Co na věci považuje autor nejvíce zarážející, je samotná existence výše uvedeného návrhu. Návrh je mnohem komplexnější a ukazuje vnímání konkrétních problémů přechodu odpovědnosti na právního nástupce. Z těchto důvodů se proto jeví poněkud nejasná současná úprava, jež upravuje přechod velmi stručně. Jelínek se ve své další publikaci staví taktéž na stranu původního návrhu s poznámkou, že aktuální úprava sice umožňuje OČTŘ snazší činnost v rámci důkazního řízení, což by však nemělo bránit v novelizaci ustanovení s propracovanější úpravou odst. 1 a v zavedení určité formy subjektivní odpovědnosti nástupnické právnícké osoby.¹¹⁵ Zákonodárce by tudíž měl zvážit novelizaci § 10 odst. 1 i v tomto ohledu. V případě, že by u univerzálního přechodu chtěl stále ponechat objektivní podmínky, měl by přítomnost zavinění zvážit u specifických případů, zejména u singulárního přechodu, např. u převodu závodu nebo jeho části. Autoru práce se však úprava dvojí koncepce odpovědnosti v rámci § 10 jeví jako velmi nepravděpodobná vzhledem ke své nepřehlednosti, proto by spíše mělo dojít ke kompletnímu ústupu od objektivní odpovědnosti.

V kapitole 4.2.1 dovozuje práce skrze komentářovou literaturu možnost použití § 10 odst. 2 ZTOPO i pro případy singulární sukcese. Avšak opětná výslovná absence takové možnosti v zákoně nás nutí se znovu ptát, proč tomu tak je. Zdali zákonodárce opomenul situace singulární sukcese nebo zda nechtěl dovolit povinnost soudům k takovým situacím přihlídnout. Je třeba se spíše domnívat, že na takové situace nepomyslel. Autor práce se z tohoto důvodu domnívá, že by mělo

---

¹¹⁴ JELÍNEK, J.: Trestní odpovědnost právníckých osob. Praha: Linde, 2007, s. 122. ISBN 978-80-7201-653-9.

¹¹⁵ JELÍNEK, Jirí. Trestní odpovědnost právníckých osob v České republice: problémy a perspektivy. Praha: Leges, 2019, s. 253. ISBN 978-80-7502-351-3.

v případné novele dojít i k jednoznačnému vymezení celkového postoje zákonodárce k problematice singulární sukcese a možnosti zmírnění trestu či úplného nepříčtení trestní odpovědnosti, jež vzešla čistě od právního původce. Když zákon tuto povinnost výslovně neupravuje, vytváří tak do značné míry právní nejistotu. Navíc nutno opět podotknout, že pokud by si soudy situaci vykládaly jinak než komentářová literatura a toto ustanovení u singulárních přechodů nevyužívaly, došlo by k ohrožení naplnění zásady proporcionality, zásady subsidiarity trestní represe a dalších základních zásad trestního práva hmotného.¹¹⁶

5.2. Absence procesní úpravy přechodu trestní odpovědnosti

Jak se v diplomové práci na začátku uvádí, ZTOPO obsahuje nejenom hmotněprávní ustanovení, ale zároveň úpravu procesněprávní. Zákon výslovně upravuje zejména vztah ke správnímu řízení, místní příslušnost, vyrozumění o zahájení trestního stíhání, zajišťovací opatření, úkony právnických osob, otázky výkonu jednotlivých trestů a další. Samozřejmě, pokud některá úprava v ZTOPO výslovně chybí, umožňuje § 1 odst. 2 použití trestního řádu. Jeho použití má však ještě jednu podmínku. Aplikace trestního řádu, či dalších zákonů, dle § 1 odst. 2 ZTOPO je možná *není-li to z povahy věci vyloučeno*. Tato kapitola se zaměřuje na to, že takový problém nastává konkrétně v případě přechodu trestní odpovědnosti.

Přechod trestní odpovědnosti má v ZTOPO pouze svou hmotněprávní úpravu. Sama důvodová zpráva uvádí u komentáře k § 32, že navazuje na hmotněprávní ustanovení, kde jedním z nich je i § 10, týkající se přechodu trestní odpovědnosti.¹¹⁷ Dále v zákoně, zejména pak v jeho procesní části, už není žádná zmínka o specifických postupech v případě, kdy dojde přechodu trestní odpovědnosti. Nutno podotknout, že absence takové úpravy má opět nejzásadnější dopad na singulární přechod trestní odpovědnosti.

Některé případy přechodu nejsou samozřejmě z procesního hlediska tak zásadní překážkou. Absence procesní úpravy přechodu jde v daných případech téměř vždy nahradit trestním řádem nebo lze použít ZTOPO. Co zde lze jediné

---

¹¹⁶ BLAHA, O., DOLEŽAL, M., Úskalí přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na právního nástupce, IN GRIVNA, T. a ŠIMÁNOVÁ, H. (eds.). *Deset let trestní odpovědnosti právnických osob v ČR: pohledy zpět i vpřed*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s 150. ISBN 978-80-7380-885-3.

¹¹⁷ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, č. 418/2011 Dz, § 32.

vytknout, je absence úpravy průběhu zahájení trestního stíhání či vstupu nástupnické právnické osoby do trestního stíhání. Zvláštní procesní úprava přechodu trestní odpovědnosti na právního nástupce není třeba zejména v situacích, kdy k nástupnictví dojde ještě před samotným trestním stíháním původní právnické osoby. V takových případech jistě lze proti nástupci zahájit rovněž trestní stíhání a jednat s ním jako s účastníkem řízení.¹¹⁸ Stejně je to možné také v případech universální sukcese, zejména s jedním právním nástupcem, při zahájeném trestním stíhání, kdy dochází k přeměně dle § 32 odst. 11 ZTOPO. V takovém případě o přeměně rozhodne dle § 32 odst. 3 soud a nástupnická PO se vcelku jednoduše se vstupem do všech práv a povinností stane účastníkem řízení namísto původní právnické osoby, a to bez dalších zvláštních procesních úkonů.¹¹⁹ Takový postup vzhledem k absentující úpravě sice nelze považovat za „právně čistý“, ale zároveň není zcela zásadní překážkou, která by měla vytvářet protiprávní stav a ubírat nástupci na jeho procesních právech.

Naopak, kdy se jeví přechod odpovědnosti z procesního hlediska obzvláště problematický, jsou případy singulárního přechodu. Zde se do jisté míry přenáší nedostatky z hlediska absence hmotněprávní úpravy, kdy logicky když zákonodárce nereflektuje specifika v hmotněprávní rovině, odráží se to i na nedostatku zvláštních procesních úprav. Autor těmito případy myslí zejména případy jednotlivých převodů práv a povinností z trestně stíhaných právnických osob, například formou převodu části závodu, jmění nebo části jiných aktiv z „infikovaných“ původních právnických osob. Probíhá-li proti takové právnické osobě trestní stíhání, je možné jen teoreticky uvažovat, jak by mělo být procesně nakládáno s jejím právním nástupcem, vstupujícím jen do vymezené části jmění.

Toto místo je největším „kamenem úrazu“ úpravy přechodu trestní odpovědnosti. Fakt, že zákonodárce opomenul takové situace, vytváří oblast značné právní nejistoty. Myslel si snad zákonodárce, že takový případ nemůže nastat, či považoval úpravu v trestním řádu za dostatečnou a vstup nástupce do trestního stíhání za jednoznačný a bezproblémový? Jak v takovém případě tedy procesně

---

¹¹⁸ BLAHA, O., DOLEŽAL, M., Úskalí přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na právního nástupce, IN GRIVNA, T. a ŠIMÁNOVÁ, H. (eds.). *Deset let trestní odpovědnosti právnických osob v ČR: pohledy zpět i vpřed*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 152. ISBN 978-80-7380-885-3.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 152-153

postupovat? Ondřej Blaha a spol. jsou toho názoru, že z hlediska ochrany singulárního právního nástupce by v případě absence relevantní procesní úpravy bylo nejlepším řešením proti právnímu nástupci zahájit nové samostatné trestní stíhání podle pravidel § 160 odst. 1 trestního řádu.¹²⁰ Toto řešení se jeví jako nejlepší pro uchování všech práv nástupce. Odlišný názor na danou problematiku však zastává státní zastupitelství. Recentní jednání vrchního státního zastupitelství ukazuje, že veřejní žalobci jsou toho názoru, že přechod trestní odpovědnosti na právního nástupce není pro trestní řízení žádnou překážkou, a že i v případech singulární sukcese dojde k automatickému „vtažení“ právního nástupce do jakékoli fáze trestního řízení, dokonce i do řízení v odvolacím stupni. Tento způsob se sice jeví jako nejpraktičtější pro postup OČTŘ a přispívá k rychlejšímu rozhodování, je však třeba na něj hledět poněkud kriticky a v takových případech je zajisté potřeba postupovat obezřetně, jelikož nemusí dojít k dostatečné ochraně trestně stíhaného právního nástupce a hrozí ohrožení jeho základních práv a svobod.

Pro předejití debat a střetů o tom, co je správně, je třeba ze strany zákonodárce výslovně dospět k jednotné procesní úpravě v oblasti přechodu, jež obecně pokrývá všechny případy přechodu a výslovně stanoví zákonný postup OČTŘ a také zbylých účastníků řízení.

5.3. Aplikace nedostatků úpravy přechodu trestní odpovědnosti v aktuální judikatuře

Cílem této kapitoly je analyzovat vybraný nedávný judikaturní případ a prezentovat na něm aktuálnost dříve zmíněných nedostatků v úpravě § 10 ZTOPO, přechodu trestní odpovědnosti na singulárního právního nástupce. Práce rozebírá rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21.06.2022, sp. zn. 2 To 127/2020, doprovodně s odmítnutou ústavní stížností stěžovatelky ze dne 15.06.2022, sp. zn. IV. ÚS 436/22.

Vrchní soud pravomocně odsoudil po téměř deseti letech trestního stíhání obchodní společnost k zákazovému trestu v plnění veřejných zakázek nebo účasti na veřejné soutěži po dobu tří let, k peněžitému trestu a k uveřejnění rozsudku dle

---

¹²⁰ BLAHA, O., DOLEŽAL, M., Úskalí přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na právního nástupce, IN GRIVNA, T. a ŠIMÁNOVÁ, H. (eds.). *Deset let trestní odpovědnosti právnických osob v ČR: pohledy zpět i vpřed*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s 154. ISBN 978-80-7380-885-3.

§ 18, § 21 a § 23 ZTOPO. Společně s ní odsoudil i jednu další společnost, která je dle soudu odpovědným singulárním nástupcem odsouzené.

Pro doplnění je vhodné dodat, že kauza je sice již pravomocně rozhodnuta, ale je známo, že potrestané společnosti ve věci podaly dovolání a věc projednává příslušný senát Nejvyššího soudu. Odsouzení těchto právnických osob je zároveň součástí velmi komplexního trestního řízení s řadou dalších odsouzených fyzických i právnických osob, což vysvětluje délku a komplikovanost trestního řízení.

Odsouzená společnost je mateřskou společností rozsáhlého koncernu, působícího nejen na českém trhu. Druhá odsouzená, u níž dle soudu došlo k přechodu trestní odpovědnosti, je její dceřinou společností, která je součástí koncernu, kde první odsouzená je jediným akcionářem druhé odsouzené. V rámci vzájemné spolupráce a řízení koncernu došlo v roce 2020 k převodu části závodu z mateřské trestně stíhané právnické osoby na druhou, dceřinou, společnost. Tento převod byl pro státní zastupitelství a následně pro soud podnětem pro započetí trestního stíhání i dané společnosti. Avšak postup, jaký OČTŘ zvolili, vede k několika otázkám a diskusi ohledně jeho správnosti a také ohledně nedostatku úpravy trestní odpovědnosti právnických osob. Na daném případě se vyskytuje hned několik problematických skutečností, na které už delší dobu poukazuje odborná teorie.

V první řadě je třeba pohlédnout na důvod přechodu trestní odpovědnosti. Mateřská společnost, v době, kdy vůči ní už několik let probíhalo trestní stíhání, se rozhodla převést nepodstatnou část jednoho z obchodních závodů na svou dceřinou společnost. Tento krok vyhodnotilo VSZ jako podnět vedoucí k přechodu trestní odpovědnosti dle § 10 odst. 1 ZTOPO na nástupnickou společnost a dle jeho názoru tak vznikl důvod, aby se stala další obžalovanou v probíhajícím trestním řízení. Veřejný žalobce zároveň také odkázal na rozhodnutí Ústavního soudu, sp. zn. II. ÚS 840/14 dle něž může k přechodu dojít.¹²¹ Dříve však práce zmiňuje nejen problematiku závaznosti onoho řízení vzhledem k jeho formě, ale také důvod, proč ÚS v konkrétním případě singulární sukcesi povolil.¹²²

Z rozsudku lze vyvodit, že státní zástupce navrhl pro nástupnickou právnickou osobu stejný trest jako pro původce bez zohlednění rozsahu převodu dle

---

¹²¹ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 To 127/2020 ze dne 21.06. 2022

¹²² Viz kapitola 4.

§ 10, odst. 2 ZTOPO. Soud návrhu následně vyhověl a nástupnické právnické osobě udělil „úhrnný trest zákazu plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži na dobu 3 (tři) let, přičemž dle § 21 odst. 3 TOPO se obžalované po dobu výkonu uloženého trestu zakazuje uzavírat veškeré smlouvy na plnění veřejných zakázek, účastnit se veškerých druhů zadávacích řízení podle § 3 zákona o zadávání veřejných zakázek a veškerých veřejných soutěží podle jiných právních předpisů (...) Odvolací soud však již neukládal trest uveřejnění rozsudku ani trest peněžité, neboť uložení těchto trestů považoval za nadbytečné, zvláště za situace, kdy tyto byly uloženy právnímu předchůdci.“¹²³

Zde je v praxi k vidění způsob singulární sukcese, avšak takový postup, který soud zvolil, je poněkud odlišný od většinového názoru vědeckých odborníků prezentovaného výše. Vrchní soud, i VSZ, si zjevně vyložili usnesení Ústavního soudu sp. zn. 840/14 tak, že je singulární přechod trestní odpovědnosti dle názoru ÚS aplikovatelný plošně na všechny případy a je možné tak potrestat i právního nástupce, na nějž byla převedena jen malá část závodu.

Nyní je třeba pohlédnout k procesním aspektům přechodu. Stíhaná první společnost již byla nepravomocně odsouzena soudem první instance, následně se odvolala k Vrchnímu soudu v Praze a bylo zahájeno odvolací řízení. Teprve až po zahájení odvolacího řízení, byla druhá (nástupnická) společnost „přizvána“ jako obžalovaná vzhledem k názoru soudu, podle kterého se objektivně okamžikem převodu části závodu stala právním nástupcem první trestně stíhané právnické osoby.

Vrchní soud tudíž nezastává výše uvedený názor, že by proti singulárnímu nástupci mělo být zahájeno trestní stíhání nové, i když proti původní právnické osobě již započalo dokonce odvolací řízení. Proto je forma, jakou soud pro trestní stíhání nástupnické společnosti zvolil, velmi diskutabilní.

Soud vyřešil situaci tak, že právního nástupce „pouze“ předvolal k veřejnému zasedání o odvolání. Z předvolání si následně společnost měla dovodit, že je probíhající trestní řízení vedeno i proti její osobě. Soud zde na námitku absence procesních práv argumentuje tím, že přizvaná společnost „S ohledem na to, jakým způsobem je koncipován zákon o trestní odpovědnosti právnických osob, je potřeba říci, že pokud Vrchní soud v Praze dospěl k závěru,

---

¹²³ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 To 127/2020 ze dne 21.06. 2022

že je právním nástupcem obžalované společnosti, tak samozřejmě je odvolací soud toho názoru, že tento právní nástupce se dosavadního řízení účastnil v podstatě skrze obžalovanou společnost a výkon všech práv v rámci spravedlivého trestního procesu byl umožněn právnímu předchůdci, tedy obžalované společnosti. V rámci odvolacího řízení podle názoru Vrchního soudu v Praze byly maximální možná procesní práva umožněna již i obžalované společnosti (právnímu nástupci) ...“¹²⁴. Argument, že se nástupnická obžalovaná nemohla procesně bránit, je dle názoru soudu vyřešen tím, že se řízení vlastně účastnila, a to skrze původní právnickou osobu. Navíc ji v rámci odvolacího řízení dovolil doplnění důkazů, aby ji poskytl maximální procesní práva.

Na jednu stranu se nelze soudu divit, že aplikoval přechod takovým způsobem, jelikož se jedná o nejefektivnější a nejrychlejší řešení, a pokud k přechodu došlo, trestní odpovědnost opravdu nastala okamžikem části závodu. Na druhou stranu je třeba souhlasit s názorem odsouzeného právního nástupce, a to, že při takovém provedení dochází k ohrožení řady základních práv, počínaje právem na obhajobu až po dvojinstančnost řízení. Také proto se nástupnická právnická osoba rozhodla ještě před rozsudkem Vrchního soudu podat ústavní stížnost s návrhem na předběžné opatření, aby s ní nebylo nakládáno jako s obžalovanou. Dopředu je nutno říci, že ústavní stížnost byla pro svou předčasnost odmítnuta.¹²⁵ Avšak přes nutné odmítnutí soud některé argumenty stěžovatelky předběžně reflektoval, ale prozatím se zdržel jejich výkladu, jelikož v první řadě musí rozhodnout Nejvyšší soud.¹²⁶

Stěžovatelka se v ústavní stížnosti dovolává svých základních práv a svobod, argumentuje porušením článku 6, Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), a porušením jejího práva na obhajobu podle čl. 40, odst. 3 LZPS. Argumentace stěžovatelky směřovala tudíž primárně na procesní vady v podobě jejího „vtažení“ soudem až do odvolacího řízení, čímž dle jejího názoru došlo k porušení práva na spravedlivý proces v jeho nejjobecnějších principech, tak jak je obsaženo v Úmluvě. Hlavní argumenty směřují zejména proti tomu, že stěžovatelka se plně nemohla dovolat svého práva na obhajobu, jelikož se

---

¹²⁴ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 To 127/2020 ze dne 21.06. 2022

¹²⁵ Usnesení Ústavního soudu IV. ÚS 436/22 ze dne 15.06. 2022 společně s usnesením sp. zn. IV. ÚS 125/06 ze dne 30.3.2006

¹²⁶ Tamtéž

nemohla zúčastnit ani přípravného, ani prvostupňového nalézacího řízení. Absence dvojinstančního řízení dle jejího názoru výrazně omezilo její práva na dokazování.¹²⁷

Dalším významným argumentem stěžovatelky bylo porušení čl. 8 odst. 2 LZPS, dle něžž „*Nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon...*“. Tento argument nepochybně navazuje na nedostatečnou úpravu přechodu trestní odpovědnosti ani v ZTOPO, ani v trestním řádu a dle autora je tento argument nejen pro tento příklad, ale pro celou problematiku absentují úpravy nejpodstatnějším.

K čl. 8 odst. 2 Listiny se již dříve Ústavní soud vyjádřil, a to takto: „*Tato zásada řádného zákonného procesu ("nullus processus criminalis sine lege"), vyjádřená v rovině práva jednoduchého v § 2 odst. 1 tr. řádu, je procesním protějškem principu "nullum crimen sine lege", nejdůležitější zásadou trestního řízení a jedním z pilířů demokratického právního státu a ústavnosti. Trestně stíhat lze kteroukoli osobu jen způsobem, který stanoví trestní řád. Tato zásada je významnou zárukou toho, že občané nebudou bezdůvodně stíháni, že do občanských práv nebude zasahováno nad nezbytnou míru. Jedině způsob stíhání stanovený trestním řádem rovněž zajišťuje úplné, všestranné a objektivní objasnění všech skutečností potřebných k posouzení trestní věci. Jeho přesné dodržování je proto též důležitým prostředkem k zajištění materiální pravdy. Právě tím, že trestní řád stanoví i způsob trestního stíhání a vede orgány činné v trestním řízení k jeho přesnému dodržování, směřuje k naplnění účelu trestního řízení obecně vymezeného v § 1 odst. 1 tr. řádu*“¹²⁸. Pokud tedy použijeme tuto argumentaci na uvedený příklad či na jinou situaci specifického přechodu trestní odpovědnosti, velmi pravděpodobně dospějeme k tomu, že žádná úprava způsobu trestního stíhání právního nástupce neexistuje, a proto ani OČTŘ nemohou naplnit svůj účel. Samozřejmě je na Nejvyšším, případně na Ústavním soudu vyhodnotil dopad takové absence a na problém nejlépe uplatnil test proporcionality.

---

¹²⁷ Vrchní soud zde argumentuje, že obžalované (stěžovatelce) k maximálnímu zachování práv umožnil v rámci dovolacího řízení dokazování i doplnit, a zároveň je toho názoru, že se nástupnická PO, vzhledem k vlastnické struktuře, řízení účastnila skrze první obžalovanou – viz. 2 To 127/2020

¹²⁸ náleží Ústavního soudu ze dne 23. 10. 2008, sp. zn. III. ÚS 487/07

Jak je výše uvedeno, Ústavní soud stížnost odmítl a věcnou argumentací se nezaobíral, pouze poznamenal, že si je vědom různých úskalí úpravy. Nejen proto je velmi pravděpodobné, že k dané problematice bude muset dříve či později, ať už v tomto či jiném případě, vyjádřit své stanovisko, které bude v nejlepším případě mít formu závazného nálezu.

Závěr

Institut trestní odpovědnosti právnických osob provází náš právní řád už řadu let, díky čemuž si již prošel značným vývojem a stal se nejen díky členství České republiky v mezinárodních a evropských organizacích jeho nedílnou součástí. Na druhou stranu je zřejmé, že takto složitá úprava potřebuje pro ucelenou komplexní úpravu v rámci svého vývoje stále čtenou pozornost a obezřetnost. Jak můžeme spatřovat, počet stíhaných i odsouzených právnických osob neustále roste, čímž zároveň dochází ke vzniku nových situací, skrze něž se zákonodárce, orgány činné v trestním řízení i my všichni ostatní můžeme poučit a následně také přizpůsobit vývoj úpravy.

Ohledně trestní odpovědnosti právnických osob se vede neustále řada diskusí a stále má mezi odborníky i své odpůrce. První kapitola vyzdvihuje potřebu úpravy protiprávní činnosti právnických osob prostřednictvím trestního práva i přes některé pádné argumenty proti. Požadavek na právní úpravu sankcionování právnických osob se vyskytuje zejména k rostoucímu vlivu právnických osob ve společnosti a trestní právo se nejen vzhledem k zahraničním úpravám jeví jakožto nejúčinnější prostředek. Nejen vývojem času, ale také díky významným novelám můžeme sledovat postupné naplňování účelu úpravy a postupně jednotlivé kritiky vyvracet či pomocí nich úpravu posunout dále vpřed.

Samotný § 8 ZTOPO, jež obsahuje konkrétní podmínky přičtení trestní odpovědnosti právnické osobě, považuji za samotné jádro ZTOPO a celého institutu. Proto mu věnuji samotnou kapitolu, kde vysvětluji konkrétní podmínky přičtení protiprávního jednání právnické osobě skrze jednotlivé subjekty a případné možnosti, jak dosáhnout toho, aby konkrétní jednání právnické osobě přičteno nebylo.

V posledních dvou kapitolách se věnuji přechodu trestní odpovědnosti, konkrétně pak singulárnímu přechodu. Současná úprava právního nástupnictví je nedostatečná až nejasná a zejména v oblasti singulárního nástupnictví má několik mezer, které jsou pro trestní právo nežádoucím prvkem. Na judikatuře Vrchního soudu prezentují jeden ze způsobů řešení problematiky, ale zároveň se domnívám, že v rámci vývoje judikatury na úrovni Nejvyššího i Ústavního soudu nás čeká řada zajímavých a pravděpodobně odlišných rozhodnutí. Touto prací jsem však chtěl upozornit na nejasný a nedostatečný obsah nástupnictví v ZTOPO ještě předtím, než o ní zásadní rozhodnutí vydá sám soud tak, aby si čtenář mohl nad úpravou a

její následnou aplikací v praxi vytvořit svůj názor a zaujmout k problematice vlastní postoj.

Věřím, že diplomová práce splnila svůj cíl a přehledně objasnila koncepci trestní odpovědnosti, kterou konkrétně ZTOPO zastává a jak dochází k jejímu přičtení právnické osobě. Následně jsem obsáhle objasnil institut právního nástupnictví a upozornil na jeho úskalí pojící se s jeho, až příliš obecnou, resp. absentující úpravou.

Závěrem si dovoluji vyjádřit domněnku, že v průběhu dalších několika let dojde v oblasti úpravy trestní odpovědnosti právnických osob k dalším významným změnám, jež přizpůsobí zákon praxi a pevně doufám, že budoucí úpravy budou dostatečně reflektovat také problematiku, již se zabývá tato diplomová práce.

Seznam zkratk

ČR	Česká republika
LZPS	2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod
NS	Nejvyšší soud České republiky
OČTŘ	Orgán činný v trestním řízení
TZ	Zákon 40/2009 Sb., trestní zákoník
ÚS	Ústavní soud
VSZ	Vrchní státní zastupitelství v Praze
ZTOPO	Zákon 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

BĚLINA, Miroslav a DRÁPAL, Ljubomír. Zákoník práce: komentář. 4. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-951-8.

BOHUSLAV, Lukáš. Trestní odpovědnost právnických osob. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-473-2.

Bulletin advokacie: periodikum. Praha: Česká advokátní komora, 1971-. ISSN 1210-6348

GRIVNA, T.: ŠIMÁNOVÁ, H. (eds.) Deset let trestní odpovědnosti právnických osob v České republice. Pohledy zpět i vpřed. Plzeň: Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-885-3.

JELÍNEK, J.: Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80-7201-653-9.

JELÍNEK, Jiří. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice: problémy a perspektivy. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-351-3.

JELÍNEK, Jiří. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice - bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-58-8. Začátek formuláře
Konec formuláře

JELÍNEK, Jiří; HASCH, Karel; HERANOVÁ, Simona; TEJNSKÁ, Katarína; KOPEČNÝ, Zdeněk et al. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0. Začátek formuláře

KALVODOVÁ, Věra; FRYŠTÁK, Marek a PROVAZNÍK, Jan. Trestní právo /stále/ v pohybu: pocta Vladimíru Kratochvílovi. Brno: Masarykova univerzita, 2018. ISBN 978-80-210-8921-1.

Kriminalistika: časopis pro kriminalistickou teorii a praxi. Praha: Magnet-Press, 1993-. ISSN 1210-9150.

MALÝ, Jan. Trestní odpovědnost právnických osob: vybrané hmotněprávní a procesněprávní konsekvence. Brno: Masarykova univerzita, 2022. ISBN 978-80-280-0194-0.

ŠÁMAL, Pavel. Trestní odpovědnost právnických osob: komentář. V Praze: C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-116-1.

ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník ..: komentář. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1.

ŠÁMAL, Pavel; DĚDIČ, Jan; GRIVNA, Tomáš; PÚRY, František a ŘÍHA, Jiří. Trestní odpovědnost právnických osob: komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. ISBN 978-80-7400-592-3.

ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, Oto; GRIVNA, Tomáš; HERCZEG, Jiří; VANDUCHOVÁ, Marie et al. Trestní právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7598-764-8.

ŠELLENG, Dalibor. Právnická osoba jako pachatel trestného činu. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-339-1.

Trestněprávní revue. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2001-. ISSN 1213-5313.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

Aplikace § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim - Průvodce právní úpravou pro státní zástupce (třetí vydání ze dne 9. listopadu 2020), s.11. Veřejně dostupné na: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/11/Methodika-NSZ-k-%C2%A7-8-odst.-5-ZTOPO-2020.pdf> [cit. 24. 3. 2024]

<https://thelawdictionary.org/multinational-corporation-mnc/> [cit. 28. 3. 2024]

Stanovisko MPSV k nové definici nelegální práce, veřejně dostupné na: <https://www.mpsv.cz/svarcssystem> [cit. 13. 3. 2024]

Trestní odpovědnost právnických osob jako předmět zkoumání, veřejně dostupné na: <https://www.mvcr.cz/clanek/trestni-odpovednost-pravnickych-osob-jako-predmet-zkoumani.aspx> [cit. 26. 2. 2024]

U trestní odpovědnosti právnických osob mi vadí nejasná přičitatelnost skutku, veřejně dostupné na: <https://www.ceska-justice.cz/2015/06/tomas-grivna-u-trestni-odpovednosti-pravnickych-osob-mi-vadi-mi-nejasna-pricitatelnost-skutku/> [cit. 11. 3. 2024]

Whistleblowing, veřejně dostupné na: <https://korupce.cz/protikorupcni-agenda/whistleblowing/> [cit. 13. 3. 2024]

Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2021. Veřejně dostupné na: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2022/07/ZoČ_2021-textová_část.pdf [cit. 24.3.2024]

3. Seznam použitých právních předpisů

OWiG (Gesetz über Ordnungswidrigkeiten in der Fassung)

Sdělení č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Zákon 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod

Zákon 89/2012 Sb. občanský zákoník

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízením proti nim, ve znění pozdějších předpisů

4. Seznam použité judikatury

nález Ústavního soudu ze dne 23. 10. 2008, sp. zn. III. ÚS 487/07

usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 23. 3. 2016, sp. zn. II. ÚS 840/14

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2016, sp. zn. 8 Tdo 972/2016

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4.11. 2015, sp. zn. 7 Tdo 1199/2015

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 3. 2017 sp. zn. 6To 7/2017

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2017, sp. zn. 3 Tdo 38/2017

usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 15. 6. 2022, sp. zn. IV. ÚS 436/22

rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 6. 2022, sp. zn. 2 To 127/2020

5. Seznam ostatních zdrojů

Důvodová správa k vládnemu návrhu zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov, č. parlamentnej tlače 1715, A. Všeobecná část.

Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, č. 40/2009 Dz

Důvodová zpráva k zákonu č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, č. 418/2011 Dz

Osobní konzultace s docentem Lukášem Bohuslavem

Trestní odpovědnost právnických osob

Abstrakt

Autor v diplomové práci pojednává o problematice trestní odpovědnosti právnických osob. Pojednává o základních institutech přičitatelnosti trestní odpovědnosti a podrobněji rozebírá a analyzuje problematiku přechodu trestní odpovědnosti na právního nástupce.

Diplomová práce se dělí na pět samostatných kapitol. První kapitola se zabývá zavedením zákona 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále „ZTOPO“) do českého právního řádu společně s řadou argumentů pro a proti jejímu zavedení a postupným vývojem úpravy a jejího uplatnění v praxi.

V druhé kapitole rozebírá autor podobu koncepce trestní odpovědnosti právnických osob tak, jak je upravena v ZTOPO. Jedná se o trestní odpovědnost pravou, odvozenou, subjektivní a souběžně nezávislou, kde je její podoba porovnána s jinými koncepcemi, které jsou v jisté odlišné míře upraveny napříč ostatními evropskými státy.

Třetí kapitola se blíže zaměřuje na samotné jádro úpravy trestní odpovědnosti právnických osob, a to na její přičitatelnost. Jelikož právnická osoba nemůže sama vzhledem ke své konstrukci jednat, je její odpovědnost za protiprávní jednání dovozována za splnění zákonných podmínek skrze jednání fyzické osoby, která za právnickou osobu jedná nebo vystupuje v jejím rámci. Kapitola se také věnuje ustanovení, které umožňuje právnické osobě se trestní odpovědnosti za splnění určitých podmínek zprostit.

Kapitola čtvrtá a kapitola pátá mají za cíl čtenáři přiblížit problematiku přechodu trestní odpovědnosti. Na rozdíl od úpravy u fyzických osob, trestní odpovědnost nemusí zaniknout se zánikem právnické osoby, ale přechází na jejího případného právního nástupce. Následně je bližší analýze konkrétně podroben přechod trestní odpovědnosti na singulárního právního nástupce, kdy autor s pomocí současné judikatura poukazuje na nedostatky v úpravě a aplikační praxi.

Klíčová slova: Trestní odpovědnost, přičitatelnost, právní nástupnictví

Criminal liability of legal persons

Abstract

The thesis deals with the issue of criminal liability of legal persons. Author describes the basic institutes of the attributability of criminal liability and analyses in detail the issue of transfer of criminal liability to a legal successor.

The thesis is divided into five separate chapters. The first chapter deals with the introduction of the Act 418/2011 Coll. on Criminal Liability of Legal Persons and proceedings against them (hereinafter referred to as "ZTOPO") into the Czech legal system, together with a list of arguments for and against its implementation and describes the progressive development of the regulation and its application in practice.

In the second chapter, the author analyses the concept of criminal liability of legal persons as regulated in the ZTOPO. Form of criminal liability is called real, derivative, subjective and concurrently independent, where its form is compared with other concepts which are regulated to a certain extent differently across other European countries.

The third chapter focuses more closely on the very core of the regulation of corporate criminal liability, the attributability of criminal liability. As a legal person cannot act alone due to its nature, its liability for an unlawful act is derived from the actions of a natural person who acts on behalf of the legal person, provided that the legal criteria are met. The chapter also discusses the clause that allows a legal person to be exempted from criminal liability provided that certain requirements are fulfilled.

Chapter Four and Chapter Five are designed to introduce the reader to the issue of the transference of criminal liability. Unlike the regulation of natural persons, criminal liability does not have to expire with the dissolution of the legal person but passes to its eventual legal successor. Next, the chapter five analyses in detail transfer of criminal liability to singular legal successor, where author uses current case law and points out the weaknesses in the regulation.

Key words: Criminal liability, attributability, legal succession,